

Vilniaus universitetas

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

Tarptautinių santykių ir diplomatijos magistro programa

AUGUSTĖ STANELYTĖ

II kurso studentė

**PRANCŪZIJOS SKAITMENINIS SUVERENITETAS: DIDŽIOSIOS STRATEGIJOS
POKYTIS GLOBALIOS TECHNOLOGINĖS KONKURENCIJOS AMŽIUJE**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: dr. Konstantinas Andrijauskas

Vilnius, 2023

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas magistro baigiamasis darbas „Prancūzijos skaitmeninis suverenitetas: didžiosios strategijos pokytis globalios technologinės konkurencijos amžiuje“ yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Augustė Stanelytė

Vardas, pavardė

(parašas)

Magistro darbo vadovo/ės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....

(data)

.....

(v., pavardė)

.....

(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data)

.....

(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....

(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Stanelytė A. Prancūzijos skaitmeninis suverenitetas: didžiosios strategijos pokytis globalios technologinės konkurencijos amžiuje: Tarptautinių santykių ir diplomatijos specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas K. Andrijauskas. – V., 2023. – 60 p.

Reikšminiai žodžiai: Prancūzija, skaitmeninis suverenitetas, technologijos, JAV, Kinija, didžioji strategija

Šiame darbe nagrinėjama Prancūzijos skaitmeninio suvereniteto koncepcija kaip šios šalies didžiosios strategijos atsako į globalią technologinę konkurenciją išraiška bei vertinama šios koncepcijos įtaka Prancūzijos santykiams su JAV ir Kinija.

Patelkiamas Prancūzijos didžiosios strategijos pokyčio vertinimo modelis ir atskleidžiama šio pokyčio išdava – skaitmeninio suvereniteto koncepcija. Atskleidžiama prancūziška skaitmeninio suvereniteto samprata ir remiantis apsidraudimo strategija įvertinami Prancūzijos ir JAV bei Prancūzijos ir Kinijos santykiai globalios technologinės konkurencijos kontekste.

Turinys

Įvadas	6
1. Literatūros apžvalga	9
2. Teorinis pagrindas: didžiosios strategijos pokytis technologinės konkurencijos sąlygomis ...	13
2.1. Didžiosios strategijos pokyčiai.....	13
2.2. Apsidraudimo strategija įgyvendinant skaitmeninį suverenitetą.....	15
3. Didžioji strategija - apibrėžimas	16
3.1. Prancūzijos didžioji strategija	19
3.2. Prancūzijos didžiosios strategijos pokytis.....	22
4. Prancūzijos skaitmeninio suvereniteto susiformavimas	27
4.1. Egzistuojančios ir besiformuojančios priklausomybės technologijų srityje.....	28
4.2. Pagrindiniai skaitmeninio suvereniteto veikėjai ir tikslai	29
4.3. Skaitmeninio suvereniteto įgyvendinimo instrumentai	31
4.4. Skaitmeninio suvereniteto įgyvendinimo problemos	35
5. Skaitmeninio suvereniteto įtaka Prancūzijos užsienio politikai	36
5.1. Neapibrėžtos bifurkacijos aplinka.....	36
5.2. Kinijos pozicija globalioje technologinėje konkurencijoje	38
5.3. JAV pozicija globalioje technologinėje konkurencijoje	40
5.4. Prancūzijos apsidraudimo strategija.....	41
5.4.1. <i>Apsidraudimas JAV atžvilgiu</i>	42
5.4.2. <i>Apsidraudimas Kinijos atžvilgiu</i>	45
Išvados	49
Literatūros ir šaltinių sąrašas	52
Summary	59

Įvadas

Aktualumas ir problema. Daugelis tarptautinių santykių tyrinėtojų sutinka, kad Šaltasis karas ir pasaulio pasiskirstymas į du vienas kitam priešingus poliūs tarptautinei sistemai suteikė stabilumo, kurio šiame amžiuje neliko dėl išaugusios tarpusavio priklausomybės. Valstybes kaip niekad anksčiau saisto pasaulinė prekyba, globalios tiekimo grandinės, migracija ir naujas šio amžiaus fenomenas – skaitmenizacija. Nuolat kylant naujoms, valstybių teritorijų nepripažįstančioms grėsmėms, valstybės yra priverstos adaptuoti savo didžiausias strategijas, atsižvelgiant į naujas sąlygas. Strategijos turi apimti naujausias technologijas, taip vadinamuosius ketvirtosios pramonės revoliucijos produktus, t.y. dirbtinį intelektą, 5G ryšį, daiktų internetą, kvantinius kompiuterius ir kitas. Naujausios technologijos keičia ekonomikas, kariuomenes ir bendrą nacionalinę valstybių galią. Taigi, tas, kas įvaldys naujausias technologijas, turės reikšmingą privalumą ateities galių balansui.

Kadangi technologijos turi įtakos visoms valstybės veiklos sritims, norint išsiaiškinti valstybės elgseną jų atžvilgiu geriausia analizuoti visą valstybės veiklos spektrą apimančią didžiąją strategiją. Kai kurie autoriai, pavyzdžiui, Rebecca Lissner, siūlo analizės modelius, padedančius įvertinti, kokio lygio pokytį valstybės didžiojoje strategijoje lemia išorės veiksniai, šiuo atveju, ketvirtoji pramonės revoliucija ir jos kuriamos technologijos. Iš tiesų, ne viena valstybė siekia tapti XXI a. technologijų lydere, tačiau ne visos gali būti globaliais technologinės galios centrais. Šiuo metu tokiais save vadinti gali dvi valstybės – JAV ir Kinija, kadangi jos daugiausiai investuoja į naujausių technologijų vystymą ir pritaikymą civilinėms ir karinėms reikmėms. Be to, šios šalys yra gerai išvysčiusios savo technologijų rinkas ir nuo jų teikiamų paslaugų bei produktų yra priklausomos kitos, tokių pajėgumų neturinčios, tačiau be technologijų apsieiti negalinčios valstybės.

Technologijų milžinių lenktynės susilaukia nemažai tyrėjų dėmesio, tačiau aktualus ir mažesnio kalibro valstybių vaidmuo globalioje arenoje technologinės konkurencijos sąlygomis. Prancūzija, nuo seno išsakanti strateginės autonomijos poreikį, XXI a. šią idėją išplečia į naują, skaitmeninę erdvę, formuodama technologinio bei skaitmeninio suvereniteto koncepciją. Prancūzija yra valstybė, kuri nusipelno tyrėjų dėmesio ne tik dėl to, kad yra didžioji galia tradiciniu požiūriu, t.y. priklauso nuolatinių Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos narių grupei, turi branduolinį ginklą, yra septinta pasaulio ekonomika, antra pagal turimų užjūrio teritorijų skaičių pasaulyje bei viena iš ES lyderių. Šie galios įrankiai Prancūzijai neabejotinai padeda atlikti svarbų vaidmenį tarptautinėje sistemoje, tačiau šalies lyderių retorikoje ir vykdomoje politikoje išryškėja dar viena sfera, kurioje Paryžius nenori prarasti didžiosios galios statuso, tai – technologijos. Prancūzija neslepia noro nebūti priklausoma nei nuo

aktyviai į jas investuojančios ir turinčios didžiausias retųjų metalų produkcijos apimtis Kinijos, nei nuo bandančių išlaikyti globalaus lyderio pozicijas ir ilgamečių strateginių Prancūzijos partnerių JAV. Šalies pastangos vystyti nacionalinius ir Europos pajėgumus siekiant mažinti priklausomybę nuo dominuojančių technologinių polių tampa vis labiau pastebimos Prancūzijos prezidento Emmanuelio Macrono valdymo metu, o raktinė jo vyriausybės formuojamos politikos technologijų srityje koncepcija yra skaitmeninis suverenitetas (pranc. *souveraineté numérique*).

Ši koncepcija verta gilesnės analizės, nes nepaisant to, kad netrūksta ES strateginės autonomijos tyrinėjimų, Prancūzijos formuojama skaitmeninio suvereniteto koncepcija yra gana nauja ir apima mažai ištyrinėtą technologijų ir politikos sritį. Be to, Prancūzijos ir ES požiūriai į globalias technologijų galias, ypač Kiniją, dažnai išsiskiria. Pastarasis Macrono valstybinis vizitas į Kiniją atskleidė, jog Paryžius, nepaisant to, kad yra seniausias JAV sąjungininkas, yra nelinkęs sekti Vašingtono politine linija visais klausimais ir išsako neįprastai draugišką poziciją Kinijos atžvilgiu. Nors norėdamas pademonstruoti Prancūzijos ir ES vienybę Macronas prie vizito prisijungti pakvietė ir Europos Komisijos pirmininkę Ursulą von der Leyen, tačiau vizito metu atsiskleidė skirtingi ES ir Prancūzijos požiūriai į Kiniją bei JAV. Von der Leyen išsakant griežtą nuomonę dėl Kinijos veiksmų Pietų Kinijos jūroje ir siekį de-rizikuoti (angl. *de-risking*) ES ir Kinijos santykius, Macronas skatino europiečius priešintis spaudimui būti „Amerikos sekėjais“.

Technologijų srityje JAV ir Kinijos konkurencija Europos atžvilgiu pasireiškia JAV siekiu, kad kuo daugiau partnerių Europoje pasektų jos pavyzdžiu ir atsisakytų kiniškų technologijų. Tuo tarpu Kinija europiečiams tiekia savo technologijas ir buria koalicijas, siekdama kompensuoti technologines JAV sankcijas. Prancūzijos prezidento pareiškimai apie JAV ir noras stiprinti santykius su Kinija atskleidžia Prancūzijos nevienareikšmišką poziciją globalioje technologinėje konkurencijoje. Prancūzija aktyviai pasisako už technologinį ir skaitmeninį Europos ir Prancūzijos suverenitetą bei siekį išsaugoti manevro laisvę globalioje arenoje, tuo pat metu tiesiogiai nekonfrontuojant nei su JAV, nei su Kinija. Tokia Paryžiaus pozicija skatina atidžiau pasižiūrėti į Prancūzijos strateginių tikslų performulavimą (didžiosios strategijos pokytį), atsiradus naujiems, tarptautinę sistemą veikiantiems kintamiesiems, tokiems kaip technologijos. Verta pasigilinti ir į naująją Prancūzijos skaitmeninio suvereniteto koncepciją, nes ji formuoja Paryžiaus santykius su Kinija ir JAV ne tik technologijų, bet ir kitose srityse. Prancūzijos elgesys liečia ne tik jos nacionalinius interesus, bet ir platesnį regioną – šalis yra ES lyderė bei viena iš nedaugelio, turinčių ne tik materialias galimybes siekti daugiau autonomijos technologijų srityje, bet ir viziją bei ambiciją tai padaryti.

Taigi, nuosekliai kyla klausimas, kaip galima apibrėžti esminę besikeičiančios Prancūzijos didžiosios strategijos išraišką – skaitmeninį suverenitetą – ir kokią įtaką ši koncepcija daro Prancūzijos santykiams su JAV ir Kinija?

Šio darbo **tikslas** yra atskleisti Prancūzijos skaitmeninio suvereniteto koncepciją kaip šios šalies didžiosios strategijos atsako į globalią technologinę konkurenciją išraišką bei įvertinti šios koncepcijos įtaką Prancūzijos santykiams su JAV ir Kinija.

Iškeltam tikslui pasiekti keliami šie **uždaviniai**:

- 1) Identifikuoti dabartinės Prancūzijos didžiosios strategijos tikslus ir principus.
- 2) Atskleisti Prancūzijos didžiosios strategijos transformaciją, vykstančią dėl sisteminių pokyčių ir pasireiškiančią Prancūzijos formuojama skaitmeninio suvereniteto koncepcija.
- 3) Apibrėžti Prancūzijos formuojamą skaitmeninio suvereniteto koncepciją – jos ištakas, tikslus, pagrindinius veikėjus, išreiškiamas priklausomybes, įgyvendinimo instrumentus ir problemas nacionaliniu ir ES mastu.
- 4) Atskleisti skaitmeninio suvereniteto apraiškas Prancūzijos praktiškai įgyvendinamoje apsidraudimo strategijoje santykiuose su JAV ir Kinija.

Baigiamajame magistro darbe keliami šie **ginamieji teiginiai**:

- 1) XXI a. vyksta Prancūzijos didžiosios strategijos antrojo lygio, t.y. strateginių prielaidų, pokyčiai, lemiantys skaitmeninio suvereniteto koncepcijos susiformavimą Prancūzijos politiniame diskurse ir jo įgyvendinimą nacionaliniu ir ES mastu.
- 2) Prancūzija nėra pajėgi viena įgyvendinti technologinio ir skaitmeninio suvereniteto, todėl šiam tikslui siekia mobilizuoti ES valstybes nares ir politinį ES aparatą.
- 3) Praktiškai įgyvendindama skaitmeninio suvereniteto koncepciją Prancūzija JAV ir Kinijos atžvilgiu vadovaujasi apsidraudimo strategija, kuri jai leidžia išsaugoti abiejų santykių teikiamas naudas tiesiogiai nekonfrontuojant su nei viena iš pusių.

Metodologija. Šiame darbe bus atliekama Prancūzijos skaitmeninio suvereniteto conceptualaus turinio ir praktinio jo įgyvendinimo atvejo analizė. Joje skaitmeninio suvereniteto prancūziškai sampratai atskleisti bus naudojama kokybinė turinio analizė, o Prancūzijos praktinės užsienio politikos įgyvendinant skaitmeninį suverenitetą lyginamajai dviejų atvejų studijai (Prancūzijos ir JAV bei Prancūzijos ir Kinijos santykių) bus pasitelkta struktūrinio realizmo apsidraudimo strategija, kurios pagrindinis bruožas – valstybės prieštarigų veiksmų įgyvendinimas kitų valstybių atžvilgiu. Atvejo

studijos tyrimo laikotarpis – nuo Prancūzijos prezidento Emmanuelio Macrono pirmosios kadencijos pradžios (2017 m.) iki šių dienų. Kokybinei turinio analizei atlikti naudojami aktualiausi pirminiai ir antriniai šaltiniai prancūzų ir anglų kalbomis. Pirminiai šaltiniai apima Prancūzijos ir ES nacionalinio saugumo, skaitmeninio suvereniteto strategijas, ataskaitas Prancūzijos Nacionalinei asamblėjai ir Senatui, Prancūzijos politinės vadovybės (prezidento, ministrų) ir technologijų ekspertų (kibernetinio saugumo pareigūnų ir kt.) pasisakymus. Antriniam priskiriami akademiniai ir analitinių centrų (angl. *think tank*) šaltiniai, žiniasklaidos pranešimai.

Pirmajame skyriuje bus atskleidžiama teorinė didžiosios strategijos samprata, o vėliau, remiantis prancūzų akademikais, bus identifikuojami dabartinės Prancūzijos didžiosios strategijos tikslai ir principai. Remiantis Rebeccos Lissner didžiosios strategijos pokyčio modeliu, bus atskleidžiama Prancūzijos didžiosios strategijos transformacija, sukelta sisteminių pokyčių ir pasireiškianti Prancūzijos formuojama skaitmeninio suvereniteto koncepcija. Antrajame darbo skyriuje bus analizuojama prancūziška skaitmeninio suvereniteto koncepcija, atskleidžiant jos ištakas, pagrindinius veikėjus, išreiškiamas priklausomybes, tikslus, įgyvendinimo priemonės ir problemas. Taip pat bus identifikuojami konceptualūs ES ir Prancūzijos skaitmeninio suvereniteto panašumai ir apžvelgiamos abiejų koncepcijų įgyvendinimo priemonės. Paskutiniame darbo empirinės dalies skyriuje remiantis struktūrinio realizmo apsidraudimo strategija bus atskleidžiamos skaitmeninio suvereniteto apraiškos Prancūzijos apsidraudimo strategijoje santykiuose su JAV ir Kinija.

1. Literatūros apžvalga

Gilinantį į skaitmeninės revoliucijos politikoje reikšmę ir skaitmeninio suvereniteto sąvoką, susiduriama su keletu skirtingo pobūdžio samprotavimų. Nemaža dalis politikos tyrėjų analizuoja technologijų valstybėms sukuriamą didesnę įrankių, leidžiančių kontroliuoti visuomenę, spektrą. Šio tipo analizės apima asmens privatumo ir valstybės įgaliojimų įgyvendinimo santykį. Šiame kontekste skaitmeninis suverenitetas suvokiamas kaip individo, populiacijos ar jos grupės (pavyzdžiui, žurnalistų) galimybė laisvai naudotis technologiniais produktais, valstybei jų nevaržant. Kitas nagrinėjamas aspektas – neproporcinga privačių technologinius produktus ar paslaugas kuriančių įmonių įtaka gyventojų privatumui ir valstybės autonomiškumui. Šią problematiką tyrinėjantys autoriai eina toliau individo laisvės ir privatumo ribų ir kelia demokratinio modelio bei tautinės valstybės išlikimo klausimą. Dalis autorių tyrinėja valstybių arba jų sąjungų strateginės autonomijos siekį technologiniu atžvilgiu – karinėje, ekonominėje, inovacijų srityse. Šios analizės dažniausiai

koncentruojasi ties didžiųjų valstybių, sukuriančių daugiausiai pažangių technologijų, politiniais pasirinkimais. Nemažai dėmesio sulaukia ir ES išsakomas skaitmeninio suvereniteto siekis.

Suvereniteto sąvoką XVI a. pirmą kartą paminėjo prancūzų filosofas Jean Bodinas, apibūdinamas valdovo viršenybę priimant galutinius sprendimus. Suverenitetas XVIII a. plėtojamas prancūzo Jean Jacques Rousseau, kuris sąvoką išplečia į liaudies suverenitetą, o ne tik į monarchinį suverenitetą. Ilgainiui, ši sąvoka vis labiau siejama su demokratija, teisės viršenybe ir teritorialumu. Šiandien suverenitetas suvokiamas kaip valstybės nepriklausomybė santykyje su kitomis valstybėmis (išorinis suverenitetas) ir jos pajėgumas valdyti ir mobilizuoti valstybės vidinius išteklius (vidinis suverenitetas). Suverenitetas taip pat apima piliečių teises ir geografinės teritorijos neliečiamumą. Nuo Bodino laikų iki 1990-ųjų ši samprata buvo politikos ašis, tačiau su skaitmeninės erdvės plitimu ėmė silpti. Dėl šios priežasties valstybės siekia suvereniteto principą įgyvendinti ir skaitmeninėje erdvėje, siekdamos didesnės nepriklausomybės nuo užsienio technologijų. Straipsnyje „Technological Sovereignty: Missing the Point?“ autoriai Tim Maurer, Robert Morgus, Isabel Skierka ir Mirko Hohmann analizuoja Europos vyriausybių pasiūlymus didinti technologinį suverenumą¹. Nors reikšmingas skaičius vyriausybių ragina atkurti arba kurti technologinę jų šalių nepriklausomybę, technologinio suvereniteto terminas lieka gana neapibrėžtas. Dėl šios priežasties autoriai pabrėžia, kad technologinis suverenumas – skėtinė sąvoka, apimanti skirtingus techninius ir politinius pasiūlymus nuo povandeninių kabelių infrastruktūros iki duomenų apsaugos reglamentavimo. Stephane Couture ir Sophie Toupin taip pat nagrinėja suvereniteto koncepciją skaitmeninėje erdvėje, tačiau „skaitmeniškumą“ apibrėžia kaip technologijas, infrastruktūrą, duomenis ir turinį, pagrįstą ir (arba) naudojant elektroninius skaičiavimo metodus². Vis dėlto, šiame straipsnyje susitelkiama ties techniniais, daugiausiai interneto architektūros pakeitimo siūlymais, o ne politiniais, t.y. reguliacinių mechanizmų kūrimu (apimančiu institucijas, įstatymus, norma, skaidrumą ir panašiai).

Luciano Floridi straipsnyje „The Fight for Digital Sovereignty: What It Is, and Why It Matters, Especially for the EU“ nagrinėja skaitmeninio suverenumo koncepciją ir jo santykį su skirtingais veikėjais – valstybėmis, privačiomis kompanijomis ar regioniniais susivienijimais kaip ES. Pasak autoriaus, skaitmeninis suverenitetas apima siekį išlaikyti įtaką dėl tokių sričių kaip duomenų kontrolė, programinė įranga (angl. *software*), standartai ir protokolai, (pavyzdžiui, 5G ar domėnų pavadinimai), procesai (pavyzdžiui, debesijos kompiuterija), techninė įranga (angl. *hardware*),

---

¹ Tim Maurer, Robert Morgus, Isabel Skierka ir Mirko Hohmann, “Technological Sovereignty: Missing the Point?”, *International Conference on Cyber Conflict*, 2015, p. 55

² Stephane Couture, Sophie Toupin, “What does the notion of “sovereignty” mean when referring to the digital?”, *New media & society*, 2019, 21(10), p. 2306

paslaugos (pavyzdžiui, socialinė medija, e-komercija) ir infrastruktūra (pavyzdžiui, kabeliai, satelitai). Skaitmeninis suverenitetas, jo teigimu, apima viską, kas prisideda prie skaitmeninio pasaulio kontrolės, o kova už skaitmeninį suverenitetą – tai „epochos kova ne tik visų prieš visus, bet ir bet ko su bet kuo (angl. *anyone allied with anyone*)³. Autorius pabrėžia, kad šiame amžiuje aljansai yra nepastovūs ir keičiasi pagal interesus ir galimybes. Dažniausiai pastebima kova – tarp valstybių ir kompanijų, kurios gamina, parduoda ir prižiūri (angl. *maintain*) technologinę produkciją. Viena vertus, valstybės priklauso nuo „kūrybinės“ kompanijų galios visose srityse, susijusiose su technologijomis. Kita vertus, valstybės turi galią nustatyti skaitmeninio pasaulio ribas, nurodant, kas yra legalu, o kas ne, nustatant paskatas ir nuobaudas, mokesčius ir kitas taisykles. Nors itin griežtas reguliavimas gali sužlugdyti technologinius verslus ir užgniaužti inovacijas, dažnai pastebima, kad būtent teisinis reguliavimas atsilieka nuo technologinio progreso. Privačių technologijų įmonių ir valstybių santykio dinamika geriausiai atsispindi per formulę – valstybės nustato pokyčių pobūdį ir greitį, o įmonės kontroliuoja pokyčių kryptį.

Autorius pastebi, kad istorijos formuota suvereniteto koncepcija post-modernybės amžiuje kinta, t.y. apima naujas sritis ir kelia kitokio pobūdžio klausimus. Šią problematiką detaliau tyrinėja Julia Pohle ir Thorsten Thiel, tyrinėdami skaitmeninį suverenitetą ES politiniame diskurse ir jo reikšmę valdžiai. Autorių teigimu, ES kontekste pastaraisiais metais ši sąvoka pasigirsta vis dažniau, o vyriausybės tuo pasinaudoja, siekdamos įtvirtinti idėją, kad būtent jos turi kontroliuoti interneto ir skaitmeninę erdvę, siekdamos apsaugoti savo piliečius bei įmones⁴. Iš pirmo žvilgsnio skaitmeninė transformacija ir pasaulinis internetas prieštarauja suverenumo principui, nes „trina“ valstybių ribas ir meta iššūkį valstybės, kaip aukščiausią valdžią turinčio veikėjo, vaidmeniui. Realistų formuluojama suvereniteto koncepcija išties nurodo į valstybės gebėjimus ginti savo teritoriją ir gyventojus, užtikrinti nacionalinius interesus be išorės įsikišimo ir išlaikyti galios monopolį, tačiau dešimtajame dešimtmetyje išaugusi skaitmenizacija tokiam apibrėžimui kelia iššūkių. Siekdamos tam pasipriešinti, valstybės ėmėsi intervencijų skaitmeninėje srityje pertvarkydamos technines ir teisines priemones, skirtas skaitmeninio valdymo (angl. *digital governance*) problemoms spręsti.

Francesco Crespi, Serenella Caravella, Mirko Menghini ir Chiara Salvatori žengia toliau konstatavimo, kad skaitmeninis pasaulis grasina post-modernios valstybės galios atributamams, ir

---

³ Luciano Floridi, “The Fight for Digital Sovereignty: What It Is, and Why It Matters, Especially for the EU”, *Philosophy & Technology*, 2020, p. 371

⁴ Julia Pohle, Thorsten Thiel, “Digital sovereignty”, *Internet Policy Review*, 2020, p. 2

apžvelgia ne tik ES siekį susigrąžinti kontrolę, bet ir šį norą pažadinusias priežastis⁵. Kalbos apie technologinį arba skaitmeninį suverenitetą ES sostinėse pasigirdo prieš COVID-19 pandemiją, nors pastaroji dar labiau atskleidė technologinę ir industrinę ES priklausomybę nuo kitų regionų. Už ES sienų vykstanti globali konkurencija ir netolygus technologinių pajėgumų pasiskirstymas veikia ES, kuri, pasak autorių, yra struktūriškai priklausoma nuo JAV ir Kinijos įvairiose srityse – nuo skaitmeninių platformų iki telekomunikacijų infrastruktūros. Dėl tokios priklausomybės reikia didinti technologinio suvereniteto lygį centralizuojant pastangas stiprinti technologinius ir skaitmeninius pajėgumus pagrindinėse gamybos srityse ir intensyvinant koordinavimą tarp šalių priimant sprendimus ir įgyvendinant veiksmus ES lygmeniu. Siekiant atsikratyti priklausomybės, autorių teigimu, būtina pasiekti bendrą technologinio suvereniteto sąvokos apibrėžimą ES. Taip pat būtina suvokti, kad technologinis suverenitetas reiškia ne visiškos technologinės nepriklausomybės siekimą visose strateginėse srityse, bet poreikį plėtoti arba išsaugoti didžiausią įmanomą autonomijos lygį (arba mažiausią galimą struktūrinės priklausomybės lygį) pagrindinių technologijų atžvilgiu.

Prancūzų analitikės Elvire Fabry ir Giorgio Gugliotta antrina tokioms ES technologinės nepriklausomybės priemonėms, tačiau dar labiau susitelkia ties šios nepriklausomybės poreikį sukėlusiomis priežastimis – JAV ir Kinijos varžybomis dėl technologinės lyderystės. Autorės pabrėžia, kad technologinė lyderystė savaime yra nacionalinio saugumo klausimas, nes buvimas pažangiausių technologijų srityje yra labai svarbus siekiant užtikrinti ekonomikos konkurencingumą⁶. Kinija šiuo metu pasaulyje pirmauja ne vienoje technologijų srityje – pagal saulės kolektorių, vėjo turbinų gamybą, tam tikrose dirbtinio intelekto ir 5G ryšio srityse. Likęs pasaulis neturi kito pasirinkimo, kaip tik prisitaikyti prie šios globalios aplinkos, kuri tampa vis konkurencingesnė ir vis labiau paženklinta konfliktų. Autorės didelį dėmesį skiria tarifams ir pasaulinei prekybai, kuri tapo nauja konkurencijos arena. Šioje srityje JAV buvo šalis labiausiai prisidėjusi prie Kinijos iškilimo, o sustiprėjęs ekonomiškai Pekinas ėmė naudotis nediskriminavimo principu, kuris yra PPO pagrindas, ir pakenkė organizacijos dvasiai, naudodamas priverstinį technologijų perdavimą ir neribotą valstybės pagalbą savo valstybinėms įmonėms. Reaguodama į tai, JAV imasi protekcionistinio posūkio, didindamos priemones, kurios iškraipo konkurenciją tarp vidaus ir užsienio įmonių. Autorės taip pat pažymi, jog JAV siekia vykdyti „friendshoring“ strategiją su ES, siekdamas perkelti savo politines idėjas Kinijos atžvilgiu į ES ir burti anti-Kinijos koaliciją.

---

⁵ Francesco Crespi, Serenella Caravella, Mirko Menghini and Chiara Salvatori, “European Technological Sovereignty: An Emerging Framework for Policy Strategy”, *Industrial Policy*, 2021, 349

⁶ Elvire Fabry, Giorgio Gugliotta, “Comment l’Europe répond à la rivalité sino-américaine”, *Institut Jacques Delors*, 2023, p. 15

Taigi, galima daryti išvadą, kad akademinėje literatūroje vis dažniau paliečiama technologinė įtampa tarp JAV ir Kinijos bei valstybių siekis reaguoti į tokią aplinką, viena ar kita forma siekiant autonomijos. Literatūroje išskiriamos pagrindinės technologinio ir skaitmeninio suvereniteto aprėpiamos sritys – nuo įrangos ir infrastruktūros iki protokolų standartų. Vis dėlto, pasigendama individualios šalių atvejų analizės, ypač tokių garsiai pasisakančių skaitmeninio suvereniteto atžvilgiu kaip Prancūzija. Dažnai ši šalis minima tarp ES lyderių, aktyviausiai siekiančių strateginės autonomijos, taip pat ir technologijų srityje įgyvendinimo, tačiau jos indėlis siekiant konkrečios prancūziškos skaitmeninio suvereniteto koncepcijos nėra tinkamai ištyrinėjamas. Taip pat nėra pakankamai analizuojamas Paryžiaus elgesys technologinės konkurencijos sąlygomis, nepaisant aiškaus jo įsitraukimo daugiašalėje diplomatijoje šiuo klausimu.

2. Teorinis pagrindas: didžiosios strategijos pokytis technologinės konkurencijos sąlygomis

Technologinio progreso įtaka jaučiama daug platesnėje tarptautinių santykių aplinkoje nei tik tarp dviejų didžiųjų technologinių galių. Monika Szkarłat ir Katarzyna Mojska teigimu, „technologijų pažanga lemia galių perskirstymą tarptautinėje aplinkoje, skatina jos struktūros pokyčius, formuoja ryšius tarp pagrindinių tarptautinių santykių dalyvių, yra tarpvalstybinių veiksmų platesnės apimties, intensyvumo ir efektyvumo šaltinis.“⁷ Technologinio veiksnio įtaka šiuolaikiniams tarptautiniams santykiams pasireiškia įvairiose socialinio gyvenimo srityse, nuo tarptautinės aplinkos valdymo procesų ir bendradarbiavimo iki konfliktų tarp tautų. Technologinis progresas įneša neapibrėžtumo į tarptautinės politikos areną, todėl daugelis valstybių yra priverstos permąstyti savo didžiąsias strategijas ar kai kuriuos jos aspektus. Tai padaryti turi ne tik JAV ir Kinija, savo didžiosiomis strategijomis darančios įtaką tarptautinei sistemai, bet ir kitos šalys, pavyzdžiui, Prancūzija. Atsidurdama technologinės konkurencijos sūkuryje, Prancūzija privalo permąstyti savo strateginį požiūrį į tarptautinių santykių aplinką ir technologijas bei iš naujo identifikuoti strateginius tikslus ir priemones jiems pasiekti. Adaptavus savo didžiąją strategiją pakitusiai tarptautinių santykių aplinkai, Prancūzija turi pasirinkti *modus operandi*, kuriuo vadovaudamasi veiks šioje naujoje sistemoje.

2.1. Didžiosios strategijos pokyčiai

Rebecca Lissner straipsnyje „Rethinking Grand-Strategic Change: Overhauls Versus Adjustments in Grand Strategy“ analizuoja valstybių didžiosios strategijos pokyčio problematiką. Pasak autorės, didžiosios strategijos esmė yra valstybės nacionalinių interesų suformulavimas, t.y.

---

⁷ Monika Szkarłat and Katarzyna Mojska, *New Technologies as a Factor of International Relations*, Cambridge Scholars Publishing, 2016

nuolatiniai tikslai, kurie suteikia tikslą valstybei veikti (angl. *exercise power*) pasaulinėje arenoje.⁸ Šie interesai yra fundamentalūs didžiosios strategijos pagrindai: jie sudaro valstybės sampratą apie jos vaidmenį pasaulyje, ypač jos požiūrį į tarptautinę ar regioninę sistemą, kurioje ji veikia. Interesai nėra *sui generis*, o atsiranda sąveikaujant su valstybę supančia tarptautine aplinka: globalus galios pasiskirstymas ir kitų jėgų didžiosios strategijos riboja valstybės interesus, net jei šiais interesais gali būti siekiama pakeisti esamas galios konfigūracijas. Interesai virsta didžiąja strategija, kai jie apjungiami su turimais nacionaliniais ištekliais.

Lissner siūlo dvimatį didžiosios strategijos modelį, kuris atskleidžia du didžiosios strategijos lygius. Pirmasis apibrėžia kartinį valstybės požiūrį ir savęs pozicionavimą tarptautinėje sistemoje, tam tikrą valstybės saugumo „makro teoriją“. Pokyčiai šiame lygyje autorės vadinami pokyčiais *tarp* (angl. *between*) didžiųjų strategijų, t.y. pakitus valstybės požiūriui į tarptautinę sistemą, keičiasi visa strategija, o ją pakeičia nauja, kitokio požiūrio į tarptautinę sistemą strategija. Pirmojo lygio didžiosios strategijos pokyčiai pasižymi savo amplitude ir yra skirstomi į revizionistinius ir *status quo*, t.y. revizionistinės valstybės savo didžiosiomis strategijomis siekia pertvarkyti tarptautinę sistemą, o *status quo* – išlaikyti. Nepaisant savo tikslo, pirmojo lygio didžiosios strategijos pokyčiai kyla iš tarptautinės sistemos struktūros pokyčių.

Antrasis lygis apima antraeilius (angl. *subordinate*) valstybės užsienio politikos lygius, prielaidas apie esamas ir būsimas grėsmes ir galimybes bei turimų galios įrankių pasiekiamumą dabartiniu laikotarpiu ir ateityje. Šios prielaidos išeina iš didžiosios strategijos „šerdies“ (angl. *core*) ir yra skirtos ją remti. Antraeilių prielaidų pokytis ir adaptavimas didžiojoje strategijoje daug dažnesnis, nei bendro valstybės požiūrio į tarptautinę sistemą slinktis. Jis taip pat atspindi platesnį kintamųjų spektrą, t.y. net jei valstybės didžiosios strategijos pirminis lygis išlieka nepakitęs, antrinio lygio elementai gali kisti valstybei pastebint naujas grėsmes ar galimybes ir prie jų prisitaikant. Nors antraeiliai pokyčiai nesukelia tektoninių pokyčių, jie gali reikšmingai pakeisti atskiras valstybės politikos sritis – karinę, diplomatinę, ekonominę ir t.t. Šiuos pokyčius autorė apibrėžia kaip pokyčius didžiosios strategijos viduje (angl. *within*). Lyginant su pirmojo lygio pokyčiais, antrinio lygio pokyčio inicijavimui itin svarbus individualus veikimas, t.y. politinis lyderis ir jo pasaulėžiūros sąveika su tarptautine dinamika. Įtakos tokiems pokyčiams gali turėti ir valstybės vidaus politiniai procesai.

Pirmojo lygio didžiosios strategijos elementai

⁸ Rebecca Lissner straipsnyje „Rethinking Grand-Strategic Change: Overhauls Versus Adjustments in Grand Strategy“, in. *The Oxford Handbook of Grand Strategy*, ed. Thierry Balzacq, Ronald R. Krebs (Oxford Handbooks: 2021), psl. 542

1: Nacionalinio saugumo macro-teorija: valstybės požiūris į tarptautinę sistemą
Antrojo lygio didžiosios strategijos elementai
2a: Dabartinių ir perspektyvių grėsmių ir galimybių identifikavimas bei prioretizavimas
2b: Nacionalinės galios įrankių prieinamumo ir sąlyginio naudingumo skaičiavimas

1 pav. Didžiosios strategijos pirmojo ir antrojo lygio elementai

Lissner modelis naudingas, nes padeda analizuoti didžiąją strategiją ne kaip vienmatį darinį, o diferencijuojant atskirus jos elementus, demonstruojant, iš kur kyla didžiosios strategijos pokytis. Šis modelis padeda išanalizuoti teorinį Prancūzijos savęs pozicionavimą globalios technologinės konkurencijos metu. Vertinant Prancūzijos didžiąją strategiją technologinio pokyčio požiūriu, neišvengiamai susiduriama su skaitmeninio suvereniteto koncepcija, kuri yra svarbi sudedamoji didžiosios strategijos dalis. Dėl šios priežasties, atlikus Prancūzijos didžiosios strategijos pokyčio (pirmojo ir antrojo lygio) vertinimą, prieš pereinant prie praktinio Prancūzijos politinio skaitmeninio suvereniteto įgyvendinimo santykiyje su Kinija ir JAV, būtina atskleisti prancūzišką skaitmeninio suvereniteto reikšmę. Išsiaiškinus šios sąvokos kilmę, jos nurodomas priklausomybes, tikslus, veikėjus, įgyvendinimo instrumentus ir problematiką, galima pereiti prie praktinio Prancūzijos politikos analizavimo.

2.2. Apsidraudimo strategija įgyvendinant skaitmeninį suverenitetą

Didžiosios strategijos pokyčiai implikuoja valstybės elgesio pokytį užsienio politikoje. Prancūzijos elgesį tarptautinėje technologinės konkurencijos aplinkoje teoriniu požiūriu geriausiai atskleidžia apsidraudimo (angl. *hedging*) strategija.

Apsidraudimas priskiriamas vienai iš trijų struktūrinio realizmo teorijos strategijų, kurias po Šaltojo karo regioninės galios, vidutinės ar mažos valstybės taiko užsienio politikoje, siekdamos užimti aktyvesnę vaidmenį tarptautinėje politikoje. Kitos dvi struktūrinio realizmo strategijos yra balansavimas (angl. *balancing*) ir prisišliejimas (angl. *band-wagoning*). Balansavimas (gali būti vidinis arba išorinis) reiškia pajėgumų didinimą, siekiant atsverti hegemono dominavimą, o prisišliejimas – prisijungimą prie hegemono, siekiant sušvelninti jo įtaką silpnesnei valstybei. Nemažai autorių sutinka, kad balansavimas ir prisišliejimas kaip strategijos geriausiai veikė Šaltojo karo metu, kuomet pasaulis ideologiškai buvo skilęs į du aiškiai vienas kitam priešingus polius, o mažos ir vidutinės valstybės turėjo mažai manevro laisvės ir buvo priverstos rinktis vieną iš dviejų strategijų. Dabartinėmis didelės tarpusavio priklausomybės sąlygomis valstybės nebepivalo rinktis tik vieno galios centro visų politikos sričių klausimais, kas reiškia, jog, pavyzdžiui, gynybos klausimais jos linkę rinktis

balansavimą, prekybos klausimais – prisišliejimą, o dar kitais atvejais – kitą kelią, pavyzdžiui, strateginę autonomiją. Toks skirtingų pozicijų taikymas priklausomai nuo specifinių politikos sričių priskiriamas apsidraudimo strategijai. Šiame kontekste apsidraudimas suprantamas kaip apsidraudimo nuo nuostolių rizikos aktas, sudarant sandorius priešingoje pusėje, siekiant kompensuoti galimus nuostolius pirmojoje pusėje. Apsidraudimas kaip strategija vyrauja, kai tenkinamos dvi sąlygos: didelė pagrindinio veikėjo „statymo“ svarba (angl. *high stakes*) ir aukštas neapibrėžtumo lygis, t.y. didelė laimėjimo ar pralaimėjimo nežinomybė. Kuo aukštesnio lygio šios sąlygos, tuo didesnė apsidraudimo strategijos taikymo tikimybė.

Galima daryti prielaidą, kad Prancūzijos sprendimų priėmėjai didžiųjų technologinių galių konkurencijos kontekste siekia panašiai išvengti konfrontacijos ir apsaugoti savo šalies ilgalaikius interesus. Brock F. Tessman teigimu, strateginis apsidraudimo elgesys yra veiksmingas „antrinėms“ valstybėms (angl. *second-tier states*), nes vykdydamos apsidraudimo strategiją tokios valstybės išvengia tiesioginės konfrontacijos su sistemos lyderiais trumpuoju laikotarpiu ir tuo pat metu didina savo galimybes išgyventi tiesioginę konfrontaciją, jei ji pasireikštų ilguoju laikotarpiu. Prancūzija technologijų požiūriu kol kas yra antrinė valstybė, nes negali savo technologiniais pajėgumais varžytis su JAV ar Kinija. Strateginis apsidraudimo elgesys taip pat gali būti naudojamas antrinės valstybės siekiant apsisaugoti nuo grėsmių saugumo interesams, kurios kyla iš tam tikrų viešųjų gėrybių praradimo (šiuo atveju – priegios prie kritinių technologijų), kurias šiuo metu teikia sistemos lyderis. Taigi, apibendrinant galima teigti, kad apsidraudimo strategija, tai apsidraudimo siekiantis (angl. *insurance-seeking*) elgesys aukšto neužtikrintumo sąlygomis, naudojamas racionalių veikėjų, atliekant daugybę prieštaraujančių (angl. *counteracting*) veiksmų, siekiant neutralizuoti jų vienas kito poveikį ir taip apsaugoti valstybės ilgalaikius interesus.

3. Didžioji strategija - apibrėžimas

Siekiant apibrėžti Prancūzijos didžiąją strategiją, visų pirma būtina įsigilinti į šios sąvokos reikšmę. Žodis „strategija“ išvertus iš senovės graikų kalbos reiškia „kariuomenės vedimą“ (sen. gr. „*stratiyeia*“: „*stratos*“ – kariuomenė, „*ago*“ – vesti). Tuo tarpu būdvardis „didžioji“ referuoja į tokios strategijos ambicijų apimtį. Didžioji strategija, arba „*la grande stratégie*“, neretai asocijuojama su karinių valstybės tikslų įgyvendinimo planu. Julian Stafford Corbett, kuris laikomas pirmuoju, suformulavusiu modernią didžiosios strategijos koncepciją, ją apibrėžia kaip karo planavimo ir pasiruošimo jam pratimą. John Frederick Fuller ir Edward Mead Earle mano didžiąją strategiją esant geriausiu būdu taikos metu ruošti nacionalinius resursus karui. Basil Liddell Harto, rašydamas apie

didžiąją strategiją po Pirmojo pasaulinio karo teigia, kad valstybės strateginiai ištekliai turi būti planuojami politiniam karo tikslui, tuo pat metu pabrėždamas, kad teisingai subalansuota didžioji strategija gali padėti laimėti karą ir pasiekti „geresnę taiką, saugumo ir klestėjimo taiką“⁹. Visgi, toks apibrėžimas yra siauras ir nenurodo aiškaus didžiosios strategijos tikslo, neskaitant karo¹⁰. Be to, toks apibrėžimas implikuoja totalų karą, t.y. tokį, kuriame visi valstybės ištekliai skiriami karui laimėti. Kadangi istorijoje tokių pavyzdžių reta, Liddell didžiosios strategijos apibrėžimas negali būti laikomas universaliu.

1960 m. didžioji strategija sugrįžo į politines diskusijas ne tik kaip karinė sąvoka.¹¹ Tarp Rytų ir Vakarų blokų Šaltojo karo metu kilusi įtampa bei branduolinio karo grėsmė planetos mastu lėmė, kad strategijų taikymo sritis išsiplėtė iš nacionalinių karinių į globalaus geopolitinio paveikslo strategijas. Be to, Šaltojo karo metu vyravusios atgrasymo strategijos pobūdis lėmė, kad kariniai ir politiniai su atgrasymu susiję manevrai pradėti taikyti ir taikos metui. Lucienne Poirier teigimu, „iki šiol skirtingiems poliams reikėjo totalinio karo, kad konflikte įsitrauktų visais turimais pajėgumais ir militarizuotų savo strategijas. Nuo šiol ši militarizacija taikoma „taikos metui“¹². John Collins teigimu, didžioji strategija turi užtikrinti ilgalaikę taiką, o pati didžioji strategija yra menas ir mokslas, kaip bet kokiomis aplinkybėmis panaudoti nacionalinę galią prieš oponentą, siekiant patenkinti nacionalinio saugumo interesus ir tikslus. Šis apibrėžimas valstybės nacionalinius interesus pavertė didžiosios strategijos ašimi ir sulaukė daug palaikymo. Hal Brands papildė šią koncepciją, teigdamas, kad didžioji strategija yra logika, vedanti valstybės lyderius, kurie siekia valstybės saugumo interesų kompleksiskame ir nesaugiame pasaulyje“. Abiem autoriams didžiosios strategijos tikslas tapo ne „geresnės taikos“ siekimas, o valstybės saugumas. Karas, pasak jų, „brangus ir kruvinas dalykas“, kuris veikia kaip didžiosios strategijos auditas.

Vis dar pasigirsta svarstymų, kad didžiąją strategiją gali turėti tik didžiosios galios, nes tik jos turi tam reikiamus išteklius. Šiuo atžvilgiu, didžioji strategija – prabanga, kurią sau gali leisti tik įtakingiausi politikos veikėjai, o mažos ir vidutinės valstybės tuo tarpu yra ne santvarkos kūrėjos (angl. *order-makers*), o gavėjos (angl. *order takers*). Visgi, dalis autorių prieštarauja tokiam teiginiui ir mano, kad visos valstybės turi didžiąsias strategijas. Taip mano Edward Luttwak, kuris teigia, kad „visos

---

⁹Joseph Henrotin, Grande, générale, totale ou intégrale : la stratégie comme accès aux variétés de la puissance, Areion 24 news, 2020-08-21, <https://www.areion24.news/2020/08/21/grande-generale-totale-ou-integrale-la-strategie-comme-acces-aux-varietes-de-la-puissance/>

¹⁰ Timothy Andrews Sayle, Defining and Teaching Grand Strategy, Foreign Policy Research Insitut, Vol. 4, 2011, <https://www.fpri.org/article/2011/01/defining-and-teaching-grand-strategy/>

¹¹ Balzacq, Krebs, psl. 4

¹² Henrotin, Grande, générale, totale ou intégrale

valstybės turi didžiąją strategiją, žino jos tai, ar ne“. Tai, pasak Luttwak, yra neišvengiama, nes didžioji strategija yra lygis, kuriame žvalgyba ir diplomatija sąveikauja su karine valstybės galia, siekiant nulemti norimą rezultatą pasaulyje, kuriame veikia valstybės su savomis didžiosiomis strategijomis. Prancūzų diplomatas Martin Briens ir Prancūzijos tarptautinių santykių instituto direktorius Thomas Gomart didžiosios strategijos koncepciją lygina su „numatymu“. Cituodami XVII a. Prancūzijos kardinolą Richelieu, autoriai tvirtina, kad viena svarbiausių valstybės vadovų funkcijų yra ateities „negandų“ numatymas, kurioms geriau ruoštis dabartiniu metu, nei jas vyti joms pasirodžius.¹³ Taip pat politiniu lygiu „didžioji strategija“ negali būti painiojama su „nacionaliniu naratyvu“, kuris dažnai yra nostalgiškas ar iliuzinis. Jos tikslas nėra rinkiminis, o veikiau įpareigojantis kurti pasaulio viziją, valstybės vaidmenį joje ir jos saugumo garantijas. Tai ir diskursas, ir valdymo įrankis, verčiantis išeiti už politinių-administracinių sąvokų ribų, siekiant toliaregiškesnio nuoseklumo ir turimų priemonių integracijos¹⁴. Tiesa, nors visos valstybės turi didžiąsias strategijas, jos nėra lygiavertės, o jų įtakingumas priklauso nuo turimų išteklių.¹⁵ Jei didžiosios valstybės savomis strategijomis gali daryti įtaką pasaulio tvarkai, tai mažos valstybės privalo turėti savas didžiąsias strategijas, kad galėtų sumaniai išnaudoti ribotus išteklius ir būti atsparios pasaulio tvarkos turbulencijoms.

Apibendrinant galima teigti, kad didžiosios strategijos teorinė samprata yra apibrėžiama kaip aukštesnysis, visą valstybės politiką organizuojantis principas, kuris valdo valstybės santykius su išoriniu pasauliu, tačiau neturi aiškaus veiksmų plano. Didžioji strategija, kaip nurodo jos pavadinimas, apima plačius tikslus ir yra orientuota į ilgąjį laikotarpį. Ji apima valstybės numatomą pasaulio tvarkos planą, kuriame atsispindi valstybės vertybės ir interesai. Didžioji strategija kartais apibrėžiama „šiaurinės žvaigždės“ metafora, nes nurodo kryptį valstybės užsienio politikai. Ji padeda harmonizuoti trumpo ir ilgo laikotarpio tikslus bei padeda užtikrinti ilgalaikių tikslų siekimą vidaus politikos batalijose. Didžiosios strategijos paskirtis nėra nurodyti atskirų politikos sričių priemones, o veikiau rodyti bendrą valstybės kryptį, kurios jos lyderiai siekia atskirų politikos sričių – karinės, ekonominės, kultūrinės ir kitų – priemonėmis. Kita vertus, aiškiai suformuluota didžioji strategija palengvina politikos planavimą ir taip kuria valstybės saugumą. Didžiosios strategijos planavimui ir įgyvendinimui reikalingi politiniai veikėjai, tačiau kaip ir joks kitas planas didžioji strategija negali būti sekama akiai ir turi būti pritaikoma pagal poreikius. Dėl šios priežasties politiniai lyderiai turi žinoti kaip didžiąją strategiją pritaikyti besikeičiančioms aplinkybėms.

---

¹³ Martin Briens, Thomas Gomart, « Comment préparer 2050 ? De la « prévoyance » à la « grande stratégie », *Politique étrangère* (4), 2021, psl. 1

¹⁴ Briens, Gomart, psl. 24

¹⁵ Edward Luttwak, Grand Strategy and the Byzantine “Operational Code”, psl. 13, <http://www.nids.mod.go.jp/english/event/forum/pdf/2009/02.pdf>

Susidomėjimas didžiosiomis strategijomis atgimė XXI a. pradžioje, pradėjus blėsti pasaulį priklausčiusiam JAV karui su terorizmu. Vakarų valstybių užsienio politikoje atsirado vietos kitiems interesams¹⁶, sugrįžo didžiųjų galių politika – Rusija ėmė vis labiau reikštis savo regione, o vėliau ir Vidurio Rytuose; Kinija ėmė reikšti pretenzijas Pietų Kinijos jūroje bei pradėjo „Juostos ir kelio“ projektą. Didžioji strategija vėl įgavo prasmę, atsiradus naujiems tarptautinės politinės arenos veiksniams. Kita priežastis – po karo su terorizmu išaugę kaštai ir 2008-ųjų finansų krizė, ją sekęs Brexit Europoje. Pasak Balzacq ir Krebs, „kai ištekliai menki, atsiranda poreikis didžiajai strategijai“¹⁷. Europoje poreikis didžiajai strategijai iš naujo susiformavo dar ir dėl to, kad nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos neabejotinai saugumo pagrindu buvusios JAV XXI a. išreiškė siekį perorientuoti prioritetus į Azijos regioną, siekiant suvaldyti Kinijos iškilimą. Dešimtmečius rimtai neplanavusi strateginės autonomijos, Europa buvo priversta pradėti strateginį planavimą be pagrindinio partnerio, o Europos valstybės dar labiau atsigrėžė į didžiąsias strategijas.

3.1. Prancūzijos didžioji strategija

Prancūzijos didžioji strategija yra politinių diskusijų klausimas pačioje Prancūzijoje. Ne vienas tyrinėtojas kėlė klausimą, ar Prancūzijos didžioji strategija egzistuoja; ar egzistavo anksčiau, tačiau vėliau jos buvo atsisakyta. Į šiuos klausimus atsako Prancūzijos strateginių tyrimų fondo politologas Bruno Tertrais, pateikdamas savo Prancūzijos didžiosios strategijos analizę. Tertrais remiasi kito prancūzų politologo Thierry Balzacq apibrėžimu, kuris nurodo, kad didžioji strategija yra „pagrįstas ir prasmingas valstybės išteklių panaudojimas, siekiant vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu įgyvendinti aukščiausius jos interesus“ arba „atskirų politikų, kurių tikslas yra galia ir nacionalinis saugumas, suma“¹⁸. Šį apibrėžimą Tertrais redukuoja į esminį, didžiąją strategiją geriausiai apibūdinančią žodžių junginį – „didysis tikslas“ (pranc. *le grand dessein*). Autorius pabrėžia, kad ne visada lengva pamatyti didžiąją valstybės strategiją, juolab, kad demokratijos mažiau linkusios turėti aiškius ilgalaikius politinius planus, ne taip kaip, pavyzdžiui, Sovietų Sąjunga ar Kinija. Taip pat nepakanka remtis oficialiais valstybės dokumentais, nes jie tik paviršutiniškai paliečia valstybės išorės veiksmų aibę. Dėl šios priežasties, „stebėtojas turi megzti ryšius tarp kintamųjų, pats sujungti konsensuso taškus.“

Tertrais cituojamo Balzacq teigimu, Prancūzija turėjo „didybės“ (pranc. *grandeur*) strategiją po 1958 m., tačiau vedina „liberalaus įsitraukimo“ 1990 m. ją apleido. Liberalus įsitraukimas, pasak

---

¹⁶ Balzacq, Krebs, psl. 17

¹⁷ Ten pat, psl. 16

¹⁸ Bruno Tertrais, « Y a-t-il une « grande stratégie » française ? », La France, Acteur Stratégique? Panthéon Sorbonne, psl. 43, <https://chairestrategie.pantheonsorbonne.fr/themes/2021/y-t-il-grande-strategie-francaise>

Balzacq, apima įsitraukimą į daugiašališkumą (pranc. *multilatéralisme*) ir kooperavimo su JAV kūrimą, taip pat demokratijos sklaidą pasaulyje. „Didybės“ strategija, pasak Briens ir Gomart apėmė keturis principus – rango ir statuso siekimą, sprendimų ir veiksmų savarankiškumo išsaugojimą karinių pajėgų dėka, nacionalinės valstybės centriškumą (pranc. *centralité*), Amerikos hegemonijos kritiką. Liberalioji era, pasak Briens ir Gomart, apima tarpusavio priklausomybės, o ne nepriklausomybės principą, Amerikos hegemonijos pakeitimą daugiašale Vakarų valstybių vadovybe principą, normų ir vertybių panaudojimą kuriant Europą principą. Visgi, Tertrais teigimu, negalima teigti, kad didžioji strategija kaip „didysis tikslas“ Prancūzijoje kažkuriuo metu buvo nutrūkęs. Pasak Tertrais, galima stebėti nuoseklią Prancūzijos politikos kryptį, kurios pamatai, padėti po Antrojo pasaulinio karo, išliko iki šių dienų. Šią politikos liniją reikėtų laikyti iki šiol aktualia Prancūzijos didžiąja strategija.

Prancūzijos didžiosios strategijos susikūrimą formavo šeši strateginiai pasirinkimai IV-osios Respublikos epochos metu (1946–1958 m.): Prancūzijos paskelbimas nuolatine Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos nare 1945 m.; įsivertinimas Vakarų geopolitinėje ašyje pasirašant Šiaurės Atlanto sutartį 1949 m.; susitaikymas su Vokietija nuo 1950 m.; dekolonizacija Antrojo pasaulinio karo pabaigoje, bet ypač 1955–1956 m., ir Prancūzijos užjūrio valdų įsteigimas; branduolinių ginklų ir „branduolinės tapatybės“ sukūrimas, kuris neatskiriamas nuo Sueco krizės; Europos integracija 1957 m., kurios centre – subalansuota prancūzų ir vokiečių partnerystė. Šie pasirinkimai buvo palaikomi generolo Charles‘io De Gaulle‘io, kuris asmeniškai prisidėjo prie „Imperijos virsmo į Europą“ (pranc. *de l’Empire à l’Europe*). Galima teigti, kad nuo 1958 m. De Gaulle‘io formuojama „didingumo“ politikos ambicija Prancūzijos politinių lyderių yra matoma kaip siektina galutinė „būsena“. Didelė šios siekiamybės dalis yra pasipriešinimas Amerikos hegemonijai ir pasidalijimui į blokus. Ši paradigma taps pagrindiniu Prancūzijos užsienio politikos tikslu ir ves į Prancūzijos narystės stabdymą NATO bei siekį patiems kalbėtis su komunistine Kinija ir Sovietų Sąjunga. Ši politika taip pat apima Prancūzijos siekį išlaikyti įtaką Afrikoje bei suartėjimą su Arabų pasaulio valstybėmis.

1990 m. griūnant Sovietų Sąjungai ir pradeda formuotis daugiapolė pasaulio santvarka, kurioje Europa ir Prancūzija užima svarbų vaidmenį. Prancūzijai tai – šansas sustiprinti savo politinę kryptį, kurios centre – tarptautinė teisė, pagalba silpniems ir stipriųjų sutramdymas. Šios paradigmos rėmuose Prancūzija įgyvendina keletą karinių intervencijų tarptautinės teisės užtikrinimui (Sirija), anti-terorizmo misijas (Afganistanas), atsakomybės ginti intervencijas (Bosnija, Kosovas). Išskirtinis dėmesys teikiamas branduolinio ginklo neplatino globalioms iniciatyvoms, jūrinei teisei ir bendroms Europos politinėms iniciatyvoms. ES kūrimas ir stiprinimas užima svarbų vaidmenį Prancūzijos didžiojoje

strategijoje – ES dėmuo joje užtikrina ne tik Vokietijos „suvaldymą“ ir jos galios normalizavimą, tačiau veikia kaip prekybos, finansinės, karinės ir normatyvinės galios šaltinis bandant veikti atskirai nuo JAV.

Nuo 1990-ųjų iki šių dienų galima stebėti nenutrūkstamą politinės linijos tęstinumą, o tai iliustruoja keletas tęstinių Prancūzijos politikos krypčių, pastebimų minimu laikotarpiu. Visų pirma, XXI a. Prancūzija nesuartėjo su JAV daugiau, nei buvo anksčiau. De Gaulle'io, François Mitterando ir Jacqueso Chiraco valdymo metai, tiek Nicolas Sarkozy ir François Holland'o, pasižymėjo ir suartėjimo, ir atitolimo epizodais. Antra, Prancūzija netapo labiau „intervencinė“ galia, nei buvo anksčiau. Prancūzijos karinių intervencijų Libijoje ar Malyje negalima laikyti nuokrypiu nuo didžiosios strategijos, nes jau F. Mitterando valdymo metu pastebimas žymus įsitraukimas Afrikoje ir Balkanuose. Trečia, Prancūzija neapleido ir nesuminkštino savo realistinio požiūrio, kurį inicijavo prezidentas De Gaulle'is, 1964 m. pripažinęs Kinijos Liaudies Respubliką ar 1966 m. vykdydamas „atsivėrimo Rytams“ politiką¹⁹ (pranc. *politique d'ouverture à l'Est*) ir keliaudamas po Sovietų Sąjungą. Šis, po Antrojo pasaulinio karo susiformavęs požiūris prisidėjo prie prancūzų pragmatizmo ir nepriklausomos nuomonės turėjimo užsienio politikoje, palaikant dialogą net su autoritariniais režimais. Šis požiūris nedingo XXI a. – tai iliustruoja Libijos diktatoriaus Mouammaro Kadhafio apsilankymas Paryžiuje 2007 m. bei Sirijos prezidento Bacharo al-Assado – 2008 m. Ketvirta, žmogaus teisės Prancūzijos užsienio politikos diskurse nėra XXI a. produktas, o įprasta praktika – šią tradiciją aukštino prezidentai De Gaulle'is ir F. Mitterandas. Galiausiai, politika Vidurio Rytų regiono atžvilgiu taip pat išliko nepakitusi. Saudo Arabija, tapusi privilegijuotu Prancūzijos partneriu nuo 1970 m., tokia išliko, o politika Izraelio atžvilgiu taip pat išlaikė partnerystės principus.

Šiandieninę Prancūzijos didžiąją strategiją geriausiai apibrėžia dviejų galios tikslų kombinacija (pranc. *objectifs de puissance*), kurie sudaro didžiosios strategijos ašį ir nesikeičia bent pastaruosius trisdešimt metų: pirmas – tarptautinis reguliavimas ir tarptautinė teisė, skatinant daugiapoliškumą su autonomiška diplomatija priešakyje. Antra – Europos integracija ir ES strateginės autonomijos siekis. Verta paminėti ir Prancūzijos siekį normalizuoti Vokietijos galią, kadangi Vokietija yra esminė dedamoji Prancūzijos ES strateginės autonomijos vizijoje. Neatsiejama nuo Prancūzijos didžiosios strategijos ašies yra ir „amerikietiškoji“ ašis. Hubertas Vėdrine'as puikiai apibendrina sudėtingus, bet nenutrūkstamus sąjungininkių santykius – jo teigimu, Prancūzija ir JAV apskritai yra draugės, sistemiškai sąjungininkės (pranc. *alliés*) ir išskirtiniais atvejais – susiderinusios (pranc. *alignés*). Prancūzijos didžiąją strategiją taip pat iliustruoja dvejojama įtampa – tarp universalizmo, kuriam

---

¹⁹ Ina.fr, Voyage en URSS, <https://fresques.ina.fr/de-gaulle/fiche-media/Gaulle00258/voyage-en-urss.html>

Prancūziją įpareigoja jos istorinė žmogaus teisių nešėjos rolė, ir realizmo, kuris kyla iš Prancūzijos poreikio ginti savo interesus pasaulyje; tarp pašaukimo būti globalia galia, įkūnyto nuolatine JT Saugumo Tarybos vieta, Prancūzijos buvimu visuose žemynuose ir kariniais pajėgumais bei tarp įsipareigojimo Europai, jos suverenumui ir autonomijai. Šios įtampos padeda paaiškinti kartais prieštaringą Prancūzijos elgesį, pavyzdžiui, siekiant suartėjimo su Rusija ir taip didinant įtampą su Europos partneriais, siekiant užtikrinti Europos atgrasymo politiką, tuo pat metu nenorint prarasti individualios sprendimo laisvės ir t.t.

Prancūzija yra geriausioje pozicijoje tarp ES demokratijų turėti didžiąją strategiją – ji vienintelė turi pusiau prezidentinį režimą, kuriame šalies vadovas turi tokią įtaką sprendimams, be to, ji turi strategijai įgyvendinti reikalingas institucijas. Visgi, Tertrais teigia, jog Prancūzija turi vis mažiau priemonių savo ambicijoms – ji nebegeba tuo pat metu apsaugoti Europos interesų Sahelyje ir Viduržemio jūroje, būti geriausia JAV sąjungininkė ir palaikyti santykius su Rusija dėl Europos interesų, turėti vis daugiau įtakos Azijoje ir tuo pat metu vienyti šalis prie bendro stalo siekiant globalių sprendimų. Autorius teigia negalintis patvirtinti, kad Prancūzija yra didžioji galia, tačiau pabrėžia, kad turėti branduolinį ginklą ir būti nuolatine JT ST nare XXI a., norint save laikyti didžiąja galia, nebepakanka. Iš to galima daryti prielaidą, kad autonomijos ir galios vertę apsaugojimas netradicinėse veiklos srityse, pavyzdžiui, skaitmeninėje erdvėje, tampa dar svarbesnis, siekiant išlaikyti savo, kaip didžiosios galios aktualumą XXI a.

3.2. Prancūzijos didžiosios strategijos pokytis

Dabartinių globalių pokyčių kontekste svarbu įvertinti, ar keičiasi ir, jei taip, kaip keičiasi Prancūzijos didžioji strategija. Vertinant laikotarpį nuo 2017 m., t.y. nuo Prancūzijos prezidento Macrono išrinkimo pirmajai kadencijai, Prancūzija išgyveno ne vieną fundamentalų nacionalinę ir tarptautinę politiką paveikusių įvykių – 2021 m. AUKUS trišalis politinis susitarimas, JAV sprendimas atsitraukti iš Afganistano ir Prancūzijos ilgametės misijos nutraukimas Malyje, globali COVID-19 pandemija, galiausiai, Rusijos invazija į Ukrainą, peraugusi į pilno masto karą Europos žemyne. Nepaisant neginčytinos šių įvykių svarbos, įvairūs fundamentalią reikšmę turintys momentai lydėjo kiekvieno iš iki šiol valdžiusių Prancūzijos prezidentų kadencijas. Macrono pirmtako Hollando kadenciją žymėjo 2015 m. teroristiniai išpuoliai Paryžiuje ir 2016 m. Nicoje, Sarkozy – pasaulinė finansų krizė, Chiraco – JAV karinė intervencija į Iraką 2003 m., kuriai prezidentas aktyviai priešinosi, Mitterando valdymu pasaulį sudrebino Ruandos genocidas ir t.t. Akivaizdu, kad pasaulis nuolat krečiamas krizių ir neeilinių įvykių, tačiau dabartinis amžius pasižymi išskirtiniu broožu, kuriam

ypatingą dėmesį skiria prezidentas Macronas. Tai – globali skaitmeninė revoliucija ir su ja susiję politiniai procesai, o ypač auganti įtampa tarp dviejų globalių technologinių galių, JAV ir Kinijos.

Nuo XXI a. pradžios pasaulis sparčiai skaitmenizuojasi, kyla nauji hegemonai ne tik tradicine saugumo prasme, tačiau ir naujoje, technologijų kuriamoje sferoje. Šioje aplinkoje susiduria dviejų didžiųjų galių – JAV ir Kinijos interesai: JAV, saugumizuojanti Kinijos sparčiai vystomas civilinės ir karinės paskirties technologijas, ir Kinija, neslepianti ambicijų technologijų pagalba išsiveržti į priekį ir tapti globalia lydere. Daugelis ekspertų sutinka, kad ES technologinių inovacijų vystymo prasme kol kas gerokai atsilieka tiek nuo JAV, tiek nuo Kinijos. ES ne tik mažiau ir fragmentuotai investuoja į technologines inovacijas, tačiau yra priklausoma nuo kritiškai svarbių žaliavų ir technologijų importo iš JAV bei Kinijos. Prancūzija, būdama svarbi tarptautinės arenos žaidėja, negali ignoruoti šių tendencijų, o jos prezidentas Macronas nuo pat savo pirmosios kadencijos demonstruoja aiškų susidomėjimą ir norą veikti. Tai pasireiškia net Macrono kuriamu simbolizmu – prezidentą reprezentuojančiame oficialiame portrete matomi du „Apple“ kompanijos „iPhone“ telefonai žymi technologijų svarbą politiniuose planuose (iki šiol nei vieno Prancūzijos prezidento portrete nebuvo vaizduojamas joks technologinis objektas). Macrono politinėje darbotvarkėje technologijos užima svarbią vietą nuo jo išrinkimo pirmai kadencijai 2017 m., kuomet jis žadėjo Prancūziją paversti „startuolių tauta“ (angl. *start up nation*), iki pat šių dienų. Pavyzdžiui, pirmininkavimo ES Tarybai 2022 m. ES technologinė nepriklausomybė buvo vienas iš pagrindinių Prancūzijos darbotvarkės prioritetų. Ar galima teigti, kad sparti skaitmenizacija XXI a., iš to kylančios naujos grėsmės ir galimybės, konkurencija tarp JAV ir Kinijos bei Macrono ambicijos technologijų srityje simbolizuoja Prancūzijos didžiosios strategijos pokytį? Šiam klausimui atsakyti bus naudojamas Lissner didžiosios strategijos pokyčio modelis. Pagal jį pirmojo lygio pokytis reiškia valstybės požiūrio į tarptautinę sistemą pasikeitimą, o antrojo lygio pokytis – strateginių prielaidų apie grėsmes ir galimybes pasikeitimą.

Pirmojo lygio pokyčiui, t.y. požiūrio į tarptautinę sistemą pokyčiui identifikuoti verta atsižvelgti į Prancūzijos Tarptautinę skaitmeninę strategiją. Paskutinė jos versija paskelbta 2017 m., joje buvęs užsienio reikalų ministras Jean-Yves Le Drianas teigia, kad „skaitmeninės technologijos šiuo metu yra pagrindinis mūsų užsienio politikos ir visos visuomenės veiklos klausimas“²⁰. Taip pat teigiama, kad skaitmeninė erdvė atneša pažangą ir augimą, ji gali „įkvėpti naujos gyvybės mūsų demokratinėms

---

²⁰ Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, “Stratégie internationale de la France pour le numérique”, *France Diplomatie*, 2017, p. 3, žiūrėta 2023-05-14, <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-numerique/la-strategie-internationale-de-la-france-pour-le-numerique/>

vertybėms²¹, tačiau tuo pat metu susiduriama su rizika, kad skaitmeniniu pasauliu gali būti manipuluojama siekiant pasinaudoti jo atvirumu. Tarp pagrindinių įvardijamos grėsmės kibernetinio saugumo srityje, interneto paslaugų panaudojimas terorizmo ar kitais nusikalstamais tikslais, autoritarinių valstybių siekis kontroliuoti tinklus, technologijų įmonių monopolizavimasis ir vartotojų duomenų panaudojimas konkurencijos tikslais. Išskiriami du pagrindiniai Prancūzijos tikslai skaitmeninėje erdvėje: reaguoti į iššūkius bei nubrėžti skaitmeninio pasaulio, kuris susideda iš bendradarbiavimo, atvirumo ir pasitikėjimo, kontūrus²².

Strategiją galima skaidyti į tris esmines žinutes – Prancūzija siekia užtikrinti tarptautines normas ir žmogaus teises skaitmeninėje erdvėje, Prancūzija siekia suteikti Europai strateginę autonomiją skaitmeninėje erdvėje, Prancūzija siekia stiprinti prancūziškų žaidėjų įtaką, patrauklumą ir saugumą. Kalbant apie pirmąjį tikslą nurodoma, kad interneto išteklių valdymas turi prisitaikyti prie naujų teisinių, ekonominių ir socialinių iššūkių, kylančių dėl skaitmeninio pasaulio vystymosi ir didėjančios išsivysčiusių visuomenių priklausomybės nuo skaitmeninių tinklų. Siekdama išsaugoti interneto prieinamumą ir atvirumą, Prancūzija įsipareigoja ginti daugiafunkcinį interneto (pranc. *multi-acteur*) valdymą, užtikrinti interneto ir ryšio technologijų) tolygesnį prieinamumą pasaulyje, pabrėžiant, kad tai nurodo ir JT tvaraus vystymosi tikslai, kovoti su dezinformacija. Pasinaudodama Tarptautine frankofonijos organizacija, Prancūzija teigia sieksianti didinti švietimą ir daugiakultūriškumą skaitmeninėje srityje. Strategijoje pabrėžiama, kad Prancūzija savo saugumo pagrindu laiko tarptautinę teisę ir Jungtinių Tautų Chartiją bei skatina jos principus taikyti ir skaitmeninėje erdvėje.

Kita strategijoje transliuojama žinutė – Europos skaitmeninės ekosistemos stiprinimas. Tai Prancūzija siekia pasiekti gerindama sąlygas Europos skaitmeninių technologijų rinkai, garantuodama lygias konkurencijos ir apmokestinimo sąlygas visiems bei gindama Europos skaitmeninės erdvės interesus tarptautiniu lygiu. Prancūzija taip pat žada stiprinti Europos saugumą ir strateginę autonomiją skaitmeninėje erdvėje. Tai padaryti žadama per skaitmeninės erdvės veikimui reikalingų infrastruktūrų valdymą (priklausomybės nuo kitų valstybių infrastruktūros atsisakymą), perversmo technologijų įvaldymą. Visos šios priemonės suponuoja Prancūzijos ambiciją ES pasiekti strateginę autonomiją. Teigiama, kad dabartinis Europos atsilikimas šioje srityje lems eksponentinį atsilikimą nuo rinkos lyderių ateityje. Pažymima, kad „Tik Europos įgūdžių sinergija – kurie įprastai šioje srityje yra puikūs – leistų mums konkuruoti su kitais pagrindiniais lenktynėse dalyvaujančiais žaidėjais, tokiais kaip JAV

---

²¹ Ten pat

²² Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, "Stratégie internationale de la France pour le numérique", p. 3

ar Kinija.²³ Prognozuojama, jog per ateinančius penkiasdešimt metų įvyks antra skaitmeninė revoliucija, todėl Prancūzija ir Europa turi jai ruoštis jau šiandien. Tam būtina Prancūzijos ir Vokietijos partnerystė, tęsiamos jau pradėtos iniciatyvos, pavyzdžiui, Prancūzijos-Vokietijos taryba, įsteigta 2017 m., bendras ES kibernetinių pajėgumų plėtojimas, įskaitant ir europietiškos kibernetinio saugumo industrijos plėtojimą.

Trečiasis tikslas – Prancūzijos skaitmeninės erdvės veikėjų stiprinimas, kuris apima paramą skaitmeninių technologijų įmonių vystymui Prancūzijoje ir užsienyje, jų patrauklumo skatinimas, siekiant prancūziškų skaitmeninių produktų ekosistemos sėkmės tarptautiniu mastu. Prie šio tikslo aktyviai prisideda nuo 2013 m. veikiantis „La French Tech“ tinklas, skatinantis Prancūzijos startuolių augimą. Šioje strategijos dalyje taip pat pabrėžiama, kad „Strateginė Prancūzijos autonomija grindžiama gebėjimu atlikti nepriklausomą vertinimą, taip pat nuolatine sprendimų ir veiksmų laisve. Ši autonomija šiandien priklauso nuo kompiuterių tinklų ir infrastruktūrų, kuriomis ji grindžiama, saugumo.“²⁴ Dėl šios priežasties Prancūzija įsipareigoja saugoti šių tinklų ir infrastruktūrų atliekamas „gyvybiškai svarbias funkcijas“²⁵, kurios yra vienas iš „tautos esminių interesų“. Teigiama, kad būtina tęsti įgūdžių ir žinių, susijusių su prognozėmis, tyrimais ir daugiadalykine patirtimi, ypač nacionaliniu lygmeniu, įgijimą skaitmeninėje srityje. Prancūzija sieks tęsti bendradarbiavimą ir pajėgumų stiprinimą skaitmeninių technologijų srityje ES ir NATO formatuose, skiriant ypatingą dėmesį atsparumui ir gynybai kibernetinio saugumo srityje.

Apibendrinant tris strategijoje plėtojamus tikslus, galima konstatuoti, kad nėra požymių, jog Prancūzija keistų savo požiūrį į tarptautinę sistemą ar savo rolę joje, kas identifikuotų pirmojo lygio didžiosios strategijos pokytį. Šalis ir toliau mato save kaip Vakarų pasaulio vertybių nešėją, tarptautinės tvarkos palaikytoją, daugiašališkumo skatintoją, tradicinių gynybos aljansų ir tarptautinių organizacijų narę. Naujos politinio veikimo sferos, t.y. skaitmeninės sferos, atsiradimas skatina Prancūziją kreipti dėmesį į naujas grėsmes ir galimybes kaip tai pabrėžia Le Drianas, tačiau nepakeičia įprastinės Prancūzijos pozicijos fundamentaliais klausimais. Šalis, kaip įprastai, siekia ginti savo interesus ir skatinti savo konkurencingumą, tik šįkart – skaitmeninėje erdvėje. Kiek ambicingesniu tikslu galima laikyti Europos strateginės autonomijos siekimą ir partnerystę su Vokietija, tačiau, kaip parodė Tertrais Prancūzijos didžiosios strategijos dekonstravimas, šis tikslas nėra didžiosios strategijos nuokrypis, o veikiau nuoseklus Prancūzijos siekis, formavęsis nuo Antrojo pasaulinio karo.

---

²³ Ten pat, 24

²⁴ Ten pat, 16

²⁵ Ten pat, 32

Vis dėlto, negalima nuvertinti technologijų svarbos Prancūzijos didžiojoje strategijoje. Net jei kol kas nepakanka įrodymų teigti, kad technologiniai pokyčiai sukėlė pirmojo lygio didžiosios strategijos pokytį, yra prielaidų leidžiančių teigti, kad spartus technologijų vystymasis ir skaitmenizacija XXI a. sukėlė antrojo lygio Prancūzijos didžiosios strategijos pokyčių, t.y. strateginių prielaidų apie naujas grėsmes ir galimybes pokyčių. Vertinant pagal Lissner didžiosios strategijos pokyčių modelį, galima teigti, kad šiuo metu vyksta antrojo lygio Prancūzijos didžiosios strategijos pokytis. Tai leidžia teigti dvi šio modelio antrinių pokyčių tenkinamos sąlygos:

(2a): Dabartinių ir perspektyvių grėsmių ir galimybių identifikavimas bei prioretizavimas: Prancūzijos tarptautinėje skaitmeninėje strategijoje įvardijamos grėsmės – piktybinių veikėjų manipuliavimas interneto atvirumu, perversmo technologijų panaudojimas kenkimo tikslais, dezinformacija, pasinaudojant moderniomis technologijomis ir tinklais, skaitmeninių paslaugų monopolizacija, auganti Prancūzijos ir Europos priklausomybė nuo kitų šalių teikiamų technologijų.

(2b): Nacionalinės galios įrankių prieinamumo ir sąlyginio naudingumo skaičiavimas: Prancūzijos tarptautinėje skaitmeninėje strategijoje modeliuojamos priemonės, kuriomis Prancūzija siekia kovoti su grėsmėmis ir išnaudoti naujas galimybes – priklausomybės nuo kitų šalių technologijų mažinimas per didinamas investicijas ir bendradarbiavimą ES, naujų modelių (angl. *framework*) naujiems pajėgumams formuoti kūrimas (pavyzdžiui, bendradarbiavimas kibernetinio saugumo srityje, bendrų telekomunikacijos infrastruktūrų plėtojimas). Taip pat kalbama apie nacionalinių resursų perskirstymą naujoms grėsmėms atliepti, kas iliustruoja technologijų politinio klausimo, kaip antrojo lygio didžiosios strategijos pokyčio katalizatoriaus, svarbą.

Taigi, Prancūzijos didžiosios strategijos antrojo lygio pokytis kilo iš poreikio prisitaikyti prie naujų grėsmių ir besiformuojančių galimybių. Už šiuos pokyčius atsakinga XXI a. technologinė revoliucija, privertusi Prancūziją keisti strategines prielaidas apie saugumą ir galimas grėsmes. Tarptautinėje skaitmeninėje strategijoje įvardijamos grėsmės ir su jomis kovoti skirtos naujos priemonės patenka į sąlyginai naują Prancūzijos politiniame diskurse koncepciją – skaitmeninį suverenitetą. Skaitmeninis suverenitetas yra Paryžiaus formuojamas atsakas naujoms grėsmėms ir galimybėms bei yra apibūdinamas kaip „strateginės autonomijos siekis, kurią Prancūzija ir Europa turi išsikovoti skaitmeninės įrangos ir technologijų atžvilgiu.“²⁶ Ši idėja nesusiformavo Macrono valdymo laikotarpiu, tačiau jam užėmus prezidento pareigas 2017 m. ir ypač po COVID-19 pandemijos įgavo

---

²⁶ Jean-Luc Warsmann, Philippe Latombe, Assemblée nationale, „Bâtir et promouvoir une souveraineté numérique nationale et européenne“, 2021-06-21, žiūrėta 2023-05-06, https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/15/rapports/souvnum/115b4299-t1_rapport-information#_Toc256000033

žymiai daugiau matomumo. Tiesa, dažnai priminiuose šaltiniuose ir analitiniuose tekstuose skaitmeninio suvereniteto sąvoka vartojama pamainomis su technologiniu suverenitetu, tad svarbu pabrėžti, kad abi sąvokos yra susiję, tačiau technologinis suverenitetas apima ne tik skaitmeninę erdvę, bet ir mašininę įrangą, jos komponentus ir reikalingus išteklius, tad be technologinio suvereniteto negali būti skaitmeninio suvereniteto²⁷. Dėl šios priežasties kai kurie analitikai renkasi naudoti technologinio suvereniteto sąvoką, siekdami apimti priklausomybės mažinimą ne tik skaitmeninėje erdvėje, bet ir, pavyzdžiui, puslaidininkių gamyboje, retųjų metalų tiekimo grandinėse ir t.t. Šiame darbe dažniau naudojama sąvoka yra skaitmeninis suverenitetas (pranc. *souveraineté numérique*), nes būtent ji dažniau aptinkama Prancūzijos pirminiuose šaltiniuose. Dėl vis daugiau politikos sferų apimančio skaitmeninio suvereniteto tikslo verta labiau pasigilinti į šios koncepcijos kilmę, jos implikuojamas Prancūzijos priklausomybes, pagrindinius veikėjus, tikslus, įgyvendinimo priemones bei galimas problemas.

4. Prancūzijos skaitmeninio suvereniteto susiformavimas

Skaitmeninio suvereniteto poreikis per pastaruosius metus išaugo – auganti įtampa tarp JAV ir Kinijos bei COVID-19 pandemija išryškino netolygios tarpusavio priklausomybės ir skaitmenizacijos iššūkius visame pasaulyje. Pasak Pannier, šie aspektai sustiprino „skaitmeninės Europos“, kaip tai įvardija Macronas, poreikius, nes skaitmeninis, technologinis ir pramoninis suverenitetas tapo svarbiausiu platesnės Europos strateginės autonomijos projektu.

Skaitmeninio suvereniteto koncepcija siejasi su realistine suvereniteto samprata, suponuojančia valstybės galios monopolį ir veiksmų laisvę savo teritorijoje. Skaitmeninis suverenitetas taip pat simbolizuoja atsiskyrimą nuo kitų valstybių įtakos ir nepriklausomybės (skaitmeninių) technologijų srityje siekį. Sąvokos ištakos – prancūziškos: ją pirmą kartą 2006 m. straipsnyje pamini prancūzų interneto valdysenos ekspertas Bernardas Benhamou, o 2011 m. galutinai suformuoja Pierre'as Bellangeris. Pasak jo, „skaitmeninis suverenitetas yra mūsų dabarties ir mūsų likimo kontrolė taip, kaip jie pasireiškia ir yra orientuoti naudojant technologijas ir kompiuterių tinklus“²⁸. Skaitmeninio suvereniteto koncepcija yra platesnės, Prancūzijoje populiarios strateginės autonomijos idėjos dalis. Idėja, jog galima mėgautis „laisve priimti sprendimus ir imtis veiksmų“, nepaisant valstybės ribų, nustatytų veikėjų už Europos ribų, kyla iš Prancūzijos prezidento De Gaulle'io ir jo „didesnio erdvės“

---

²⁷ European Technological Sovereignty, Renaissance Numerique, 2022, https://www.renaissancenumerique.org/wp-content/uploads/2022/06/renaissancenumerique_note_technologicalsovereignty.pdf

²⁸ Benoît Drouillat, La souveraineté numérique, Interfaces Numériques, 2014, <https://www.unilim.fr/interfaces-numeriques/1425>, žiūrėta 2023-05-06

manevro paieškų Prancūzijai dvipolėje sistemoje, dominuojamoje JAV ir Sovietų Sąjungos. Šios autonomijos paieška, pirmiausia, įgijo formą per karinius pajėgumus – Prancūzijai sukūrus branduolinį arsenalą, o vėliau ir politiniu lygiu – Prancūzijai pasitraukus iš NATO karinės vadovybės struktūros. Pirma susiformavusi nacionaliniame kontekste, idėja vėliau buvo perkelta į Europos integracijos procesą (1962 m. Fouchet planas). Pagrindinis De Gaulle'io siekis buvo pasinaudojant Europos ekonominės bendrijos galios svertais sumažinti Jungtinės Karalystės įtaką žemyne ir sukurti alternatyvą NATO (ir kartu JAV) įtakai. Šia prasme, tai buvo Prancūzijos interesams subalansuota Europos strateginė autonomija.²⁹

4.1. Egzistuojančios ir besiformuojančios priklausomybės technologijų srityje

Idėja atgimė COVID-19 pandemijos metu, atsiskleidus Europos strateginėms priklausomybėms ir skaitmenizacijos procesų neišvengiamumui. Prancūzijos Nacionalinės asamblėjos ataskaitoje nurodoma, kad kontekste, kuriame neįmanoma pasiekti visiškos autonomijos, Prancūzija gali padidinti savo pranašumą sumažindama priklausomybę, pasinaudodama ES galios svertais³⁰. Ši skaitmeninio suvereniteto koncepcija pernelyg nesiskiria nuo De Gaulle'io siekio sumažinti Prancūzijos ir Europos priklausomybę nuo įtakingų veikėjų ir didinti manevro laisvę. Nurodoma, kad šiuo metu dauguma didžiųjų skaitmeninių kompanijų yra užsienietiškos, pavyzdžiui, GAFAM („Google“, „Apple“, „Facebook (Meta)“, „Amazon“ ir „Microsoft“) JAV ir BATX („Baidu“, „Alibaba“, „Tencent“ ir „Xiaomi“) Kinijoje. Nuo jų kuriamos produkcijos Prancūzijoje jaučiama didžiausia priklausomybė. Šiame kontekste Prancūzija ir Europa yra nepalankioje pozicijoje, nes yra stipriai priklausomos tiek nuo kitų šalių kuriamų technologijų, tiek nuo jiems reikalingų išteklių bei komponentų. Viešasis sektorius yra viena iš didžiausių susirūpinimą dėl išsivysčiusių priklausomybių nuo užsienio skaitmeninių paslaugų keliančių sričių. COVID-19 pandemijos metu prirėkus visuomenės gyvenimą perkelti į skaitmeninę erdvę, pasimatė akivaizdūs prancūziškos bei europietiškos alternatyvos nebuvimo trūkumai. Prancūzijoje „Microsoft“ valdo „Health Data Hub“ platformą, centralizuojančią sveikatos apsaugos sistemos duomenis. Šiai platformai pasirinkta „Microsoft“, nes trūksta vietinių alternatyvų, atitinkančių vyriausybės reikalavimus.³¹

---

²⁹ Lorenzo Vai, In Search of European Strategic Autonomy, Three conditions and five dilemmas, *Institute of European Democrats*, 2021, žiūrėta 2023-05-06, https://www.iedonline.eu/download/2021/IED_Strategic_Paper-Lorenzo_VAI_122021_EN-GB.pdf

³⁰ Jean-Luc Warsmann, „Bâtir et promouvoir une souveraineté numérique nationale et européenne

³¹ Ramon Fernandez, Katrin Suder, „Digital Compass: Europe’s Digital Sovereignty?“, *Institut Montaigne*, 2021-06-04, žiūrėta 2023-05-06, <https://www.institutmontaigne.org/en/expressions/digital-compass-europes-digital-sovereignty>

Prancūzija ir ES yra beveik visiškai priklausomos nuo retųjų metalų, kurie būtini skaitmeninei įrangai gaminti, importo. Kinija šiuo metu ES tiekia 98 % sunkiųjų retųjų žemių metalų, Turkija – 98 % borato, o Pietų Afrika – 71 % platinos grupės metalų. ES ir Prancūzija taip pat yra priklausomos nuo puslaidininkių – komponentų, būtinų skaitmeninės įrangai, importo. Į šias technologijas intensyviai investuoja Kinija, JAV, Japonija, Pietų Korėja ir Taivanas. Europoje naudojama įranga didžiąja dalimi yra pagaminta ne ES, tačiau tai nereiškia, kad ES nėra įmonių, turinčių ekspertizės tam tikruose skaitmeninių technologijų segmentuose. Problema slypi fragmentuotoje Europos skaitmeninėje rinkoje, kuri negeba išsiveržti į priekį pasauliniu lygiu, o tai lemia, kad Europos vartotojų kasdienybėje dominuoja produktai ir paslaugos, gaminamos už ES ribų – dažnai su Azijoje gaminamais komponentais ir amerikietiška operacine sistema. Tokia situacija problematiška, nes kilus geopolitinei įtampai, kitų valstybių veikėjai galėtų lengvai daryti įtaką šalių populiacijoms per jų turimus produktus. Nors Prancūzija ES kontekste yra geresnėje pozicijoje, lyginant su kitomis valstybėmis narėmis, Prancūzijos skaitmeninio suvereniteto instituto vadovas dabartinę situaciją apibūdina kaip „labai gynybinę“.

Situaciją vertinant geopolitiniu aspektu, Prancūzijai greitu metu nepradėjus efektyviai įgyvendinti skaitmeninio suvereniteto ir nesumažinus priklausomybės nuo užsienio technologijų infrastruktūrų, jai gresia įtakos praradimas ir istoriškai svarbiame Afrikos žemyne. Šiuo metu Europa atsilieka diegdama savo povandeninius kabelius ir palydovinius ryšius, todėl pasitelkiami Amerikos tiekėjai. „Facebook“ vadovaujama koalicija, kurios narė yra ir prancūzų „Orange“ telefono ryšio ir interneto tiekimo bendrovė, planuoja nutiesti 37 000 km ilgio kabelį, kuris sujungs 23 Afrikos šalis su Vidurio Rytai ir Europa.³² Dauguma Amerikos skaitmeninių kompanijų taip pat daug investuoja į palydovų, kurie leis teikti telekomunikacijų paslaugas tose pasaulio dalyse, kurios anksčiau buvo izoliuotos nuo internetinių tinklų. Ilgainiui Prancūzijos įtakai ir „manevro laisvei“ Afrikoje gali kilti pavojus, amerikiečių ar kinų įmonėms pradėjus siūlyti telefonų abonementus, pasitelkiant savo palydovus ir taip sustiprinant įtaką Afrikos visuomenėje ir įvairiuose ryšių pramonės sektoriuose.

4.2. Pagrindiniai skaitmeninio suvereniteto veikėjai ir tikslai

Prezidento Macrono teigimu, „nėra suvereniteto be vietinių čempionų“.³³ Jo vyriausybės ekonomikos, finansų ir skaitmeninio bei pramonės suvereniteto ministras Bruno Le Maire antrina,

---

³² Fernandez, Suder

³³ Laura Kayali, “Macron aims for 10 European tech giants valued at €100B by 2030”, *Politico*, 2021-06-15, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.politico.eu/article/macron-aims-for-10-european-tech-giants-valued-at-e100b-by-2030/>

teigdamas, kad „nebus politinio suvereniteto be technologinio suvereniteto“³⁴. Inovacijos, pasak ministro, yra „geriausias ginklas sukurti nepriklausomybę“³⁵. Tokie samprotavimai eina išvien su dabartinės Prancūzijos vyriausybės politinėmis priemonėmis. Vyriausybės prioritetas – 100 naujų vienaaragių ir 500 naujų „giliųjų technologijų“ (angl. *deep-tech*) startuolių Prancūzijoje iki 2030 m.³⁶ Planas „France 2030“ skiria 54 mlrd. eurų penkiems ateinantiems metams industriniam ir technologiniam Prancūzijos kompetentingumui skatinti. Pažanga jaučiama ir ankstesniu laikotarpiu – 2017 – 2021 m. Prancūzijos startuolių ekosistema sukūrė 150 000 darbo vietų technologijų srityje, o per 2022 m. Prancūzijos startuoliai uždirbo rekordinę sumą – 13,5 mlrd.³⁷ 2021 m. Macronas patvirtino, kad iki 2030 m. sieks Europoje sukurti 10 technologijų gigantų, vertinamų 100 mlrd. dolerių (91,16 mlrd. eur). Toks žingsnis gali būti matomas atsvara amerikietiškomis ir kinų kompanijoms, kurios, pasak Le Maire, tapo skaitmeniniais milžiniais, beveik lygiaverčiais suverenoms valstybėms ir veikiančioms kone nebaudžiamai.³⁸ Šios įmonės, pasak Le Maire, ne tik nesumoka pakankamai mokesčių, bet nori kontroliuoti neproporcingus kiekius populiacijos duomenų. Galima pastebėti tendenciją, jog nuo 2017 m. prezidento ir jo komandos nusiteikimas Prancūziją paversti startuolių tauta antrosios kadencijos metu tapo dar ambicingesnis, nes 2021 m. Le Maire pareiškė, kad Prancūzija buvo startuolių tauta, tačiau dabar taps „didelių technologijų įmonių tauta“³⁹.

Technologijų ekosistemos stiprinimas Prancūzijoje ir ES sustiprina Prancūzijos didžiosios strategijos autonomijos ir savarankiškumo tikslus bei skatina juos tampa sieti su ES strateginės autonomijos strategija. 2022 m. Prancūzijos Nacionalinės strategijos peržiūroje prezidentas Macronas teigia, kad „pasaulio tvarkos skilimas kelia iššūkių ir pavojų, kuriuos turime spręsti, jei norime išlaikyti savo laisvę“. Strategijoje skaitmeninio suvereniteto tikslas atsiskleidžia per Europos strateginės autonomijos stiprinimą⁴⁰, siekiant didesnės technologinės autonomijos, stiprinant ES gynybos

---

³⁴ La Villa Numeris, Bruno Le Maire : «Il n’y aura pas de souveraineté politique sans souveraineté technologique», *La Villa Numeris*, 2022-01-07, žiūrėta 2023-05-05, https://www.lavillanumeris.com/220107_blm

³⁵ Ten pat

³⁶ Ministère de l'Enseignement supérieur et de la Recherche, „France 2030 : le Gouvernement investit 500 millions d’euros supplémentaires pour faire émerger davantage de start-up issues de la recherche“, 2023-09-01, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/fr/france-2030-le-gouvernement-investit-500-millions-d-euros-supplementaires-pour-faire-emerger-88843>

³⁷ World Business France, „€13.5 billion: a new record in 2022 for la French Tech“, 2023-01-27, žiūrėta 2023-05-05, <https://world.businessfrance.fr/nordic/2023/01/27/e13-5-billion-a-new-record-in-2022-for-la-french-tech/>

³⁸ Liz Alderman, France Moves to Tax Tech Giants, Stoking Fight With White House, *The New York Times*, 2019-07-11, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.nytimes.com/2019/07/11/business/france-digital-tax-tech-giants.html>

³⁹ Euractiv (@Euractiv), “We were a start-up nation, we are going to become a nation of large #technology companies,” Economy Minister @BrunoLeMaire told a conference.“, 2021 birželio 8 d., <https://twitter.com/EURACTIV/status/1402241520405815301>

⁴⁰ Revue nationale stratégique 2022, Secrétariat générale de la défense et de la sécurité nationale, 2022-11-28, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.sgdsn.gouv.fr/publications/revue-nationale-strategique-2022>

pramonės plėtrą. Pabrėžiama, kad Prancūzija privalo tęsti investicijas į technologinius pajėgumus, gerinančius gebėjimą analizuoti didelius duomenų kiekius, taip pat į kvantinius kompiuterius, dirbtinį intelektą, kibernetinį saugumą ir kritinės infrastruktūros apsaugą. Strategijoje teigiama, kad Prancūzija ES ir NATO bendradarbiavimo iniciatyvose turi išlikti „šalto mąstymo“ (angl. *clear-headed*) partnerė Europos šalims, o su JAV turi būti išlaikyta fundamentali strateginė partnerystė – ambicinga, nuovoki ir pragmatiška. Iki 2030 Macronas nori matyti Prancūziją kaip balansuojančią, vieningą, globaliai įtakingą galią, Europos autonomijos vedančiąją galią. ES Strateginiame saugumo ir gynybos kompase, priimtame Prancūzijos pirmininkavimo ES Tarybai metu, atsikartoja kone identiški tikslai, o juos įgyvendinti planuojama pasitelkiant PESCO ir Europos gynybos fondo (EDF) platformas.

4.3. Skaitmeninio suvereniteto įgyvendinimo instrumentai

Technologinis pokytis paveikia valstybės produktyvumą, dėl ko potencialiai auga valstybės bendras turtas. Tai reiškia, kad valstybė turi išteklių savo tarptautinei padėčiai palaikyti. Visgi, technologinis pokytis valstybę gali veikti ir priešingai, jei ši neįsisavina naujų technologijų, atsiranda didelė tikimybė, kad bendroje pasaulio dinamikoje ji atsiliks nuo savo konkurentų. Tai, ar įgyvendinant skaitmeninį suverenitetą Prancūzijai pavyks išsaugoti pranašumą prieš konkurentus, priklausys nuo jos pasirinktų instrumentų. Nors tarptautinių santykių teorijoje laikoma, kad didžiosios galios gali sąlyginai lengvai prisivytį technologinį progresą, istorija rodo, kad ne visada taip nutinka. Pavyzdžiui, Kinija iki XIX a. buvo viena labiausiai pasiturinčių valstybių pasaulyje, tačiau negebėjo perimti technologinių laimėjimų iš Vakarų, o tai lėmė Vakarų dominavimą Kinijos atžvilgiu.

Nemaža dalis Prancūzijos numatomų instrumentų, kuriais įgyvendinamas skaitmeninis suverenitetas, susiję su ES teisine baze arba ES šalių narių koalicijomis, tačiau yra instrumentų, kuriuos Prancūzija pasiryžusi įgyvendinti savarankiškai. Skaitmeninis suverenitetas neišivaizduojamas be priklausomybės mažinimo mašininės įrangos (angl. *hardware*) ir programinės įrangos (angl. *software*) srityje. Be šių labiau praktinio pobūdžio priklausomybių mažinimo, ne mažiau svarbus yra teisinis „ribų“ nustatymas. Ataskaitoje Prancūzijos Senatui nurodoma, kad skaitmeninis suverenitetas yra „nacionalinė pareiga“, o rekomenduojamos priemonės, kuriomis turėtų būti įgyvendinamas skaitmeninis suverenitetas, skirstomos į šias sritis: nacionalinės skaitmeninės strategijos nustatymas; skaitmeninio suvereniteto orientacijos ir stebėsenos įstatymas, kuris garantuotų šio tikslo ilgalaikiškumą; asmens ir strateginių ekonominių duomenų apsauga (įpareigojimas verslams laikyti duomenis Prancūzijos teritorijoje); aktualių įstatymų pritaikymas skaitmeniniams iššūkiams (konkurencijos teisė nacionaliniu ir Europos lygiu; sektorių reguliavimo mechanizmo kūrimas ir t.t.)

inovacijų ir daugiašališkumo svertų pritaikymas, kuris apima inovacijų skatinimą nacionaliniu ir Europos lygiu bei Prancūzijos skaitmeninio suvereniteto vizijos perkėlimą į daugiašalius forumus⁴¹. Europos skaitmeninis suverenitetas taip pat buvo Prancūzijos pirmininkavimo 2022 m. ES Tarybai prioritetas, kurį sudarė ES apsauginės galios vaidmens stiprinimas, reiškiantis Europos piliečių, viešųjų paslaugų ir įmonių saugumą kibernetinėje erdvėje; ES standartų nustatymo galios stiprinimą, apimančią demokratinių institucijų ir vertybių skaitmeninėje erdvėje skatinimą, sąžiningos skaitmeninės rinkos kūrimą bei technologinių įmonių atskaitomybę; ES inovacinės galios stiprinimą, pasireiškiantį per užsienio investicijų pritraukimą ir technologinių įmonių kūrimui palankios aplinkos ES kūrimą; ES atvirumo stiprinimą, įkūnijantį laisvų ir atvirų standartų, atviros fizinės ir programinės įrangos kūrimą.

Taigi, matomas stiprus reguliacinis poreikis Prancūzijos ir ES teisinėje bazėje įtvirtinantis skaitmeninio suvereniteto principus. Tarp šių principų galima išskirti Prancūzijos institucijų retorikoje jaučiamą „žmogus yra visų pirma pilietis, o ne duomenų suma eksploatavimui“⁴² principą, taip pat Prancūzijos (ir ES) viršenybės prieš technologijų įmones principas. Šios įmonės, dažniausiai įkurtos JAV ir Kinijoje, disponuoja beprecedenčiais ES gyventojų duomenų kiekiais, tad svarbu užtikrinti jų atskaitomybę. Atkreiptinas dėmesys ir į kitas įmonių praktikas, pavyzdžiui, principas „hack back“, kuriuo vadovaudamosi kai kurios įmonės vykdo atsakomąsias kibernetines atakas po išpuolių prieš jų infrastruktūrą, remiasi diskutuotina tarptautinės teisės interpretacija ir rizikuoja didinti nestabilumą kibernetinėje erdvėje. 2018 m. Prancūzijos inicijuota daugiašalė iniciatyva (pranc. *l'Appel de Paris*), apimanti 9 veiklos kibernetinėje erdvėje principus⁴³, prisideda prie valstybių viršenybės ir teisiškumo kibernetinėje erdvėje išsaugojimo.

Įgyvendinant šiuos principus duomenų apsaugos srityje, 2022 m. ES buvo produktyvūs ir prie to prisidėjo Prancūzija. 2022 m. gegužę priimtas Europos duomenų valdymo reglamentas (*Data Governance Act, DGA*), numatantis duomenų dalijimosi ir valdysenos taisykles ES. Tarybai pirmininkaujant Prancūzijai, priimti Skaitmeninių rinkų aktas (angl. *Digital Markets Act, DMA*) ir Skaitmeninių paslaugų aktas (angl. *Digital Services Act, DSA*), atitinkamai numatantys didžiųjų skaitmeninių rinkų žaidėjų reglamentavimą ir neleistino informacijos platinimo reguliavimą skaitmeninėje erdvėje. Prancūzija taip pat turi nemažai finansinių instrumentų skaitmeninio

---

⁴¹ Sénat, „Le devoir de souveraineté numérique“, Rapports de Commission d'Enquête, Rapport n° 7 (2019-2020), 2019-10-01, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.senat.fr/rap/r19-007-1/r19-007-10.html#toc0>

⁴² Sénat, „Le devoir de souveraineté numérique“

⁴³ France Diplomatie, „Cybersécurité : Appel de Paris du 12 novembre 2018 pour la confiance et la sécurité dans le cyberspace“, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/la-france-et-les-nations-unies/l-alliance-pour-le-multilateralisme/cybersecurite-appel-de-paris-du-12-novembre-2018-pour-la-confiance-et-la/>

suvereniteto įgyvendinimui: dirbtinio intelekto plėtojimui Prancūzijoje skirta 1,5 mlrd. eurų iki 2022 m.; kvantinėms technologijoms – 1,8 mlrd. eurų iki 2025 m.; Nacionalinei kibernetinio saugumo strategijai – 1 mlrd. eurų iki 2025 m.; 5G ryšio akceleracijos strategijai – 735 mln. iki 2030 m. Taip pat gerinamas technologijų pramonės ir infrastruktūrų saugumas – didinimas informacinių sistemų saugumo agentūros (ANSSI) ir Ginkluotųjų pajėgų ministerijos darbuotojų skaičius kibernetinės gynybos komponente⁴⁴. Be to, reaguojant į augančias Kinijos investicijas į Europos įmones, 2019 m. priimtu PACTE įstatymu sugriežtinta tiesioginių užsienio investicijų į svarbiausius technologijų sektorius nagrinėjimo tvarka, išplečiamos valstybės kontrolės galios.⁴⁵

Kalbant apie Prancūzijos priklausomybių mažinimą mašininės ir programinės įrangos srityje, svarbu paminėti bent keletą projektų. ES iki šiol neturi bendros duomenų valdymo infrastruktūros, o jos sukūrimas ES sumažintų priklausomybę nuo išorės teikėjų. Tokios infrastruktūros poreikis itin išryškėjo COVID-19 pandemijos metu, kai ES dėl alternatyvų trūkumo buvo priversta naudotis daugiausia amerikietiška duomenų valdymo infrastruktūra. Vienas iš instrumentų, kuriais skaitmeninė Europos nepriklausomybė pradama įgyvendinti ES mastu, gimė iš bendros Prancūzijos ir Vokietijos iniciatyvos 2019 m. – projektas GAIA-X, pradėtas 2019 m. buvusio Vokietijos ekonomikos ministro Peter Altmaier ir prancūzų ekonomikos ministro Bruno Le Maire iniciatyva. GAIA-X yra europietiškas „debesis“ (angl. *cloud*), kurio tikslas – saugi ir apjungta duomenų infrastruktūra, įkūnijanti europietiškas vertybes, duomenų savininkų skaitmeninį suverenitetą, skirtingų platformų ir atvirojo kodo sąveiką.⁴⁶ Autonomiškas duomenų valdymas yra vienas iš ES ir Prancūzijos skaitmeninės strategijos tikslų, kurio įgyvendinimas reikštų duomenų išlaikymą tik „patikimos ekonomikos“ ribose, naudojantis infrastruktūromis, atitinkančiomis aukštus ES reguliavimo standartus. Nors projektas susilaukia kritikos, tokio instrumento įgyvendinimas ES mastu, tikėtina, atneštų ES ir Prancūzijai daugiau manevro laisvės valdant savo duomenis. Tiesa, „suverenaus debesies“ idėja Prancūzijoje nėra nauja – ją 2009 m. propagavo tuometinis Prancūzijos premjeras François Fillonas. Tuometės vyriausybės pastangos sukurti alternatyvą amerikietiškomis debesijos paslaugoms virto bendru kompanijų „Orange“, „Thales“ ir „Dassault Systèmes“ projektu – „Andromède“. Deja, 285 mln. eurų pareikalavusios investicijos nesukūrė prancūziško „debesies“, nors vėliau dalis projekto virto atskiru

---

⁴⁴ Alice Pannier, Digital Sovereignty Review of Macron’s Term and Debates in the 2022 Presidential Campaign, Briefings de l’Ifri, Institut Français des relations internationales, 2022-03-15, žiūrėta 2023-05-05, psl. 3 https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/pannier_digital_sovereignty_2022.pdf

⁴⁵ Pannier, 3

⁴⁶ Gaia-X Hub Germany, GAIA-X, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.data-infrastructure.eu/GAIA-X/Navigation/EN/Home/home.html>

„Outscale“ (valdomu Dassault) projektu⁴⁷. Egzistuoja ir kitų prancūziškų alternatyvų amerikietiškiems tiekėjams – be minimo „Outscale“ taip pat veikia OVH paslaugos ar „Scaleway“, tačiau kol kas šios alternatyvos nėra pajėgios atliepti valstybės poreikius ir nesusilaukia panašaus populiarumo kaip jų užsienio konkurentai.

Dirbtinio intelekto srityje Prancūzija taip pat imasi iniciatyvos. 2021 m. Prancūzijos skaitmeninės transformacijos ministras Cedric O patvirtino, kad per ateinančius penkerius metus bus investuoti papildomi 2 mlrd. eurų, o iki 2025 m. Prancūzijos vyriausybė norėtų turėti 10-15 proc. pasaulinės dirbtinio intelekto rinkos.⁴⁸ Dabartiniais duomenimis Prancūzija patenka tarp aštuonių daugiausiai investuojančių į šią sritį valstybių⁴⁹, o startuolių skaičius auga. Pagal investicijas į daiktų interneto kompanijas Prancūzija yra septintoje vietoje pasauliniu mastu, turimų „super kompiuterių“ pasaulinėje skalėje Prancūzija yra net ketvirtoje vietoje⁵⁰, o pagal investicijas į kvantines technologijas – trečioje (po JAV ir Kinijos)⁵¹.

Kitos ekspertų išskiriamos kaip dėmesio reikalaujančios sritys – skaitmeniniams produktams reikalingi komponentai, tokie kaip puslaidininkiai ir retieji metalai. Prancūzija šioje srityje susiduria su panašiomis tiekimo problemomis kaip ir ES. Tarp instrumentų, kuriais siekiama mažinti priklausomybę verta paminėti ES „Kritinių žaliavų aktą“, kuriuo siekiama mažinti kone visišką ES valstybių priklausomybę nuo žaliavų, reikalingų technologinių produktų sudedamosioms dalims bei ES „Skaitmeninį kompasą“, kuris numato pajėgumų gaminti tikslesnius nei 5 nm puslaidininkius ES kūrimą. Iki 2030 ES savo globalios puslaidininkių gamybos dalį siekia padidinti iki 20% investuodama 43 mlrd. eurų. Prancūzija plane „France 2030“ numato skirti 5 mlrd. eurų pažangiausios elektronikos plėtojimui Prancūzijoje, įskaitant puslaidininkius, didinant jų gamybos pajėgumus, remiant inovacijas, tyrimus, švietimą ir mokymą ateities įgūdžių trūkumams padengti.⁵²

---

⁴⁷ François Jolain, „Où est la souveraineté numérique de la France ?“, *Conflicts*, 2022-12-14, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.revueconflicts.com/ou-est-la-souverainete-numerique-de-la-france/>

⁴⁸ Mathieu Pollet, Intelligence artificielle : le gouvernement va investir 1,5 milliard d’euros pour créer des champions, Euractiv, 2021-11-08, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.euractiv.fr/section/economie/news/intelligence-artificielle-le-gouvernement-va-investir-1-5-milliard-deuros-pour-creer-des-champions-francais/>

⁴⁹ OECD.AI, Live data, žiūrėta 2023-05-05, <https://oecd.ai/en/data?selectedArea=investments-in-ai-and-data&selectedVisualization=vc-investments-in-ai-by-country>

⁵⁰ Catapult Digital, Digital Future Index 2021–2022, The UK’s trends index for advanced digital technologies, žiūrėta 2023-05-05, https://www.digicatapult.org.uk/wp-content/uploads/2021/11/Digital_Future_Index_2021_2022_-_Digital_Catapult.pdf

⁵¹ Business France, „€1.8 billion in funding for quantum technologies“, 2021-01-21, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.businessfrance.fr/discover-france-news-1-8-billion-in-funding-for-quantum-technologies>

⁵² Anne-Françoise Pelé, France Invests Over €5B in Semiconductors, EE Times Europe, 2022-07-13, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.eetimes.eu/france-invests-over-e5b-in-semiconductors/>

4.4. Skaitmeninio suvereniteto įgyvendinimo problemos

Galima pastebėti, kad Prancūzijos skaitmeninio suvereniteto tikslas strateginiame ES lygmenyje nepraranda, o tik įgauna daugiau aktualumo. Vis dėlto, svarbi šios „strategijų harmonijos“ detalė yra tai, kad Prancūzija didžiąją dalį ES strateginių dokumentų atnaujino ir susiejo su skaitmeninio suvereniteto koncepcija savo pirmininkavimo ES Tarybai metu. Tačiau ar to pakanka, kad skaitmeninio suvereniteto tikslas kaip strateginės autonomijos dalis išliktų aktualus ateityje ne tik Prancūzijoje, bet ir ES? Negalima atmesti galimybes, ypač po Macrono išsakytos pozicijos JAV atžvilgiu vizito Kinijoje metu, kad ateityje strateginės autonomijos, o tiksliau, skaitmeninio suvereniteto tikslas, susidurs su iššūkiais ES, nes ne visoms valstybėms narėms jis vienodai aktualus. Strateginė autonomija yra „Prancūzijos prezidento DNR“⁵³, tačiau sukelia daug nesutarimų tarp kai kurių ES narių. Prancūzijai strateginė ES autonomija yra nacionalinės strateginės autonomijos, kurią ji apibrėžia kaip gebėjimą apsispręsti ir laisvai veikti tarpusavyje priklausomame pasaulyje, tęsinys⁵⁴. Ambasadorių konferencijos kreipimosi metu Macronas teigė, kad Prancūzija ir Europa turėtų būti JAV sąjungininkė, bet ne priklausoma nuo jų. Tai reiškia, kad dėl tam tikrų vertybinių persidengimų su JAV ir bendrų strateginių interesų, Europa turi ir toliau bendradarbiauti su JAV, tačiau negali prarasti situacijos vertinimo autonomijos ir veiksmų laisvės. Pasak jo, strateginė Europos autonomija nėra priešybė JAV ar NATO aljansui, o veikia aljansą papildantis, sustiprinantis veiksnys. Macronas skatina Europą išeiti iš „priklausomybės logikos“ tarptautinei sistemai progresyviai besiformuojant aplink Kinijos ir JAV geopolitinę įtampą, o prancūzų diplomatams teigia esant būtina išsaugoti seną Prancūzijos diplomatijos principą palaikyti dialogą net ir su tomis šalimis, su kurioms ji nesutinka. Skaitmeninis suverenitetas šioje Macrono kalboje yra minimas kaip vienas iš būtinų būdų Europai išlaikyti savo veiksmų laisvę, išsaugant ištikimybę aljansams.

2017 m. po panašiai aštria strateginės Europos autonomijos poreikio retorika pasižymėjusios Macrono Sorbonos kalbos, Europoje įsivyravo „kurtinanti tylą“⁵⁵. Šiandien, Europai susiduriant su neeiliniais iššūkiais, vietoje noro didinti ES autonomiją, dalis ES narių dar stipriau atsigręžia į ilgalaikį sąjungininką – JAV. Toks dalies ES narių požiūris – priešingas Prancūzijos brėžiamai strateginės

---

⁵³ Sylvie Kauffmann, 'Strategic autonomy is both in Macron's European DNA and his most divisive battle', *Le Monde*, 2023-04-12, žiūrėta 2023-05-05, https://www.lemonde.fr/en/opinion/article/2023/04/12/strategic-autonomy-is-both-in-macron-s-european-dna-and-his-most-divisive-battle_6022645_23.html

⁵⁴ Ulrike Franke, Tara Varma, „Independence Play: Europe's Pursuit of Strategic Autonomy, *European Council of Foreign Relations*, žiūrėta 2023-05-05, <https://ecfr.eu/wp-content/uploads/Independence-play-Europes-pursuit-of-strategic-autonomy.pdf>, psl. 6

⁵⁵ Michel Duclos, „Retour de Chine : quelle politique étrangère pour le second mandat du président Macron ?“, *Institut Montaigne*, 2023-04-24, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.institutmontaigne.org/expressions/retour-de-chine-quelle-politique-etrangere-pour-le-second-mandat-du-president-macron>

autonomijos ir skaitmeninio suvereniteto linijai. Nors JAV prezidento Donaldo Trumpo grasinimai palikti NATO ir COVID-19 pandemija, atskleidusi esmines ES priklausomybes, suteikė daugiau aktualumo strateginės autonomijos ir skaitmeninio suvereniteto tikslams, šie veiksniai, kartu su nuolatinio Paryžiaus įtikinėjimu, nepalenkė visų ES narių į strateginės autonomijos pusę. Pavyzdžiui, Danija, Lenkija, Liuksemburgas, Nyderlandai ir Švedija šios idėjos nelaiko tiek pat svarbiu tikslu ES kiek Prancūzija⁵⁶, o Lenkijos suartėjimas su NATO aljansu ir ypač JAV, prasidėjus Rusijos-Ukrainos karui, tik dar labiau sustiprėjo. Ataskaitoje Prancūzijos Senatui cituojami Lenkijos diplomatai teigia, kad „Lenkija ir apskritai Rytų Europos šalys susiduria su realia ir tiesiogine grėsme, tačiau tik JAV gali greitai reaguoti į šią grėsmę.“ Be to, požiūrių skirtumas į strateginės autonomijos ir jos taikymo ribas bei aplinkybes vykstančio karo kontekste tarp Lenkijos ir Prancūzijos atsiskleidžia nesename amunicijos pirkimo Ukrainai atvejuje. Priėmus sprendimą suteikti milijoną sviedinių Ukrainai per ateinančius dvylika mėnesių, Prancūzija pasisakė už jų gaminimą tik ES, siekdama atgaivinti Europos gynybos pramonę, o Lenkija pasisakė už gamintojų įtraukimą ne tik iš ES, labiau orientuodamasi į situacijos skubą.⁵⁷ Taigi, atsiskleidžia dalies ES narių nepasitikėjimas ES pajėgumu suteikti tokią pačią apsaugą kaip NATO su JAV priešakyje, kas gali turėti įtakos skaitmeninio suvereniteto Europos, taigi ir Prancūzijos nacionaliniu lygiu, tikslo įgyvendinimui.

5. Skaitmeninio suvereniteto įtaka Prancūzijos užsienio politikai

Skaitmeninis suverenitetas yra Prancūzijos didžiosios strategijos atsakas į naujas tarptautinės sistemos grėsmes ir galimybes. Ryškiausia šio fenomeno kuriama išdava Prancūzijos užsienio politikoje yra su šalimis, nuo kurių Prancūzija šiuo metu turi didžiausias priklausomybes technologijų srityje – JAV ir Kinija. Skatinama priklausomybių mažinimo, Prancūzija yra priversta naudoti apsidraudimo strategiją santykiuose su abejomis valstybėmis, iki galo nuo nei vienos iš jų neatsiribodama, pernelyg nesuartėdama bei tuo pat metu pamažu siekdama skaitmeninio suvereniteto.

5.1. Neapibrėžtos bifurkacijos aplinka

Visų pirma, apsidraudimo strategijos taikymo tikimybė tuo didesnė, kuo didesnis sistemos neapibrėžtumas.⁵⁸ Nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos, kuomet ėmė formuotis dabartinės Prancūzijos didžiosios strategijos pamatai, tarptautinių santykių aplinka gerokai pakito. Prie augančios tarptautinės

⁵⁶ Franke, Varma, *Independence Play*, psl. 11

⁵⁷ Jacopo Barigazzi, „France and Poland spar as EU plan to buy Ukraine ammo idles in legal limbo“, *Politico*, 2023, žiūrėta 2023-05-12, <https://www.politico.eu/article/france-poland-eu-plan-buy-ukraine-ammunition-war/>

⁵⁸ Gilbert Rozman, 'Light or Heavy Hedging: Positioning between China and the United States', *Joint U.S.-Korea Academic Studies 2015* (26), psl. 1-9, žiūrėta 2023-05-05 http://www.keia.org/sites/default/files/publications/introduction_-_light_or_heavy_hedging.pdf

politinės arenos veikėjų tarpusavio priklausomybės XXI a. prisidėjo skaitmeninė transformacija, leidžianti palaikyti tarpusavio ryšius, nepaisant valstybių sienų. Nors dalis tyrėjų šį laikotarpį vainikavo „pasaulio pabaiga“, t.y. liberalių vertybių ir demokratinio pasaulio pergale, realistai perspėjo, kad naujoji pasaulio tvarka, t.y. tokia, kurioje beveik vienareikšmiškai dominuoja viena valstybė (JAV), gali atnešti daug nestabilumo.

Nuo Šaltojo karo pabaigos praėjo daugiau nei trisdešimt metų ir tampa vis sudėtingiau JAV laikyti absoliučiu hegemonu visose srityse. Richard Higgott ir Simon Reich teigia, kad nepaisant akivaizdžios įtampos tarp JAV ir Kinijos, tarptautinės sistemos dinamiką dabartiniu metu geriausiai apibūrina ne tokios sąvokos kaip „dvipoliškumas“ ar „daugiapoliškumas“, o „neapibrėžtos bifurkacijos“ (angl. *fuzzy bifurcation*) sąvoka⁵⁹. Tarptautinės sistemos titulavimas „Šaltuoju karu 2.0“ arba „Naujuoju Šaltuoju karu“, brėžiant paralelę tarp SSRS ir JAV geopolitinės įtampos po Antrojo pasaulinio karo bei JAV ir Kinijos konkurencijos šiame amžiuje, gali sudaryti klaidingą išpūdį apie ideologinį pasaulio pasidalijimą, kai iš tiesų tarptautinės sistemos galių pasiskirstymas yra daug kompleksiškesnis. Esminis XX a. ir šių dienų sistemos skirtumas yra tai, jog Šaltojo karo metu ekonominė ir politinė logika ėjo greta – JAV sąjungininkės buvo saistomos su JAV ne tik amerikiečių „branduolinio skėčio“, bet ir prekybos dolerio valiuta, didžiųjų Amerikos kompanijų tiesioginių užsienio investicijų bei bendros ideologijos. Sovietų Sąjungos dominuojamoje sferoje šalys taip pat buvo susaistytos ne tik ideologiniais, bet ir ekonominiais ryšiais. Tokia aiški takoskyra sukūrė dvi visiškai skirtingas sistemas, dvi skirtingas „įtakos zonas“, tačiau šiomis dienomis tokios atskirties nebėra, t.y. politikos logika nebūtinai diktuoja ekonomikos logiką.

Remiantis „neapibrėžtos bifurkacijos“ modeliu, valstybių aljansai nėra aprėpiantys visas sritis, nes valstybės renkasi partnerius atsižvelgiant į specifinės politikos srities klausimus. Skaitmeniniame amžiuje taip pat pastebimas partnerystės išskaidymas. Renkantis tarp dabartinių didžiųjų technologinių galios centrų, valstybės labiau linkę rinktis individualiai tarp bendradarbiavimo su JAV arba su Kinija, atsižvelgdamos į savo interesus, o ne politinę ištikimybę. Jei valstybė bendradarbiauja su JAV gynybos srityje, tai dar nereiškia, kad ji bus besąlygiška JAV partnerė kitais, pavyzdžiui, prekybos klausimais. Be technologijų nei viena pažangi valstybė nėra pajėgi egzistuoti, tačiau nei viena negali užsitikrinti visų technologijų pati, todėl būtina sudaryti tam tikro lygio partnerystes, siekiant užsitikrinti nenutrūkstamą žinių, technologijų, jų komponentų ir žaliavų tėkmę. Dėl itin kompleksiškos globalių technologijų tiekimo grandinių, visos valstybės yra pasmerktos tam tikro lygio priklausomybei. Tik

---

⁵⁹ Richard Higgott, Simon Reich, "The age of fuzzy bifurcation: Lessons from the pandemic and the Ukraine War", *Global Politics*, 13 (5), 2022-09-12, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1758-5899.13141>

absoliutūs technologijų hegemonai gali leisti sau investuoti milijardus į inovacijų plėtojimą ir strateginių technologijų vystymą lokaliu lygiu, tačiau net tai negarantuoja visiškos technologinės autonomijos. Ne tik technologinių hegemonų, bet ir mažesnių valstybių vaidmuo yra aktualus technologinės konkurencijos ir išskaidytų partnerių kontekste. Mažesnių ir daugiau technologiškai nuo didžiųjų galios centrų priklausančių valstybių užsienio politikos vykdytojai priversti pasitelkti dinamišką ir išradinę „apsidraudimo“ strategiją, siekdami manevruoti aukštos įtampos tarptautinėje sistemoje.

Higgott ir Reich nusakoma tarptautinės sistemos dinamika glaudžiai siejasi su struktūrinio realizmo plėtojama valstybių apsidraudimo (angl. *hedging*) strategija. Ši strategija paaiškina nevienareikšmišką Prancūzijos elgesį tarptautinėje erdvėje technologijų klausimu *vis-à-vis* JAV ir Kinija. Nors Prancūzija aktyviai pasisako už skaitmeninio suvereniteto (kartu su ES) plėtojimą, kuris reiškia mašininės ir programinės įrangos priklausomybių nuo JAV ir Kinijos mažinimą, taip pat griežtesnį šių šalių kompanijų veikimo reglamentavimą Prancūzijoje (ir ES), Paryžius nėra pasirengęs nedelsiant atsiriboti nuo JAV ir Kinijos teikiamų paslaugų ir produktų. Visų pirma, Prancūzija to padaryti kol kas tiesiog negali. Pasak Timo Rühligo, „technologinė autarkija artimiausioje ateityje tebėra nepasiekiamas tikslas, nebent visi veikėjai būtų pasirengę prisiimti didžiulius kaštus gerovės ir technologinės pažangos kaina“⁶⁰. Visų antra, Prancūziją su šiomis šalimis sieja kitos sąsajos – saugumo požiūriu, ypač Rusijos–Ukrainos karo kontekste, Prancūzija išlieka viena iš NATO aljanso narių, stiprinančių savo gynybos pajėgumus ir teikiančių paramą Ukrainai. Šioje srityje Prancūzijos vertybinis persidengimas su JAV ir Vakarų aljanso valstybėmis yra neginčytinas. Kitais požiūriais – diplomatinio, ekonominiu, kultūriniu – Prancūzija taip pat išlieka artima vienai seniausių strateginių sąjungininkių – JAV. Tuo tarpu Paryžiaus santykiai su Kinija po pastarojo Macrono vizito į šią šalį, atrodo, ateityje tik stiprės, nepaisant Vakarams nepriimtinos Kinijos pozicijos Rusijos–Ukrainos karo atžvilgiu ir kitų vertybinių skirčių. Tad, kaip Prancūzijai pavyksta vienu metu suderinti bendradarbiavimą technologijų srityje su JAV ir Kinija?

5.2. Kinijos pozicija globalioje technologinėje konkurencijoje

Šiuo metu Kinija užima lyderės pozicijas tokiose inovacijų srityse kaip „bluetooth“ technologijos, išmanieji įrenginiai, į tinklus jungiami prietaisai. Dirbtinio intelekto srityje Kinija demonstruoja išskirtinę pažangą, ypač veido atpažinimo technologijose. Šiai sričiai plėtoti Kinija

---

⁶⁰ Tim Rühlig, „La stratégie technologique de Xi“, *Le Grand Continent*, 2023-04-05, žiūrėta 2023-05-05, <https://legrandcontinent.eu/fr/2023/04/05/la-strategie-technologique-de-xi/>

pasitelkia milžiniškus duomenų išteklius, o iki 2030 m. planuoja būti dirbtinio intelekto pasauline lydere. Kinija jau aplenkė JAV ir Europą turimų superkompiuterių skaičiumi, o jos turimų retųjų žemių metalų, kuriuos sudaro septyniolika metalų, būtinų kompiuterių ir išmaniųjų telefonų, vėjo turbinų, baterijų elektrai, karinei įrangai ir kitiems įrenginiams Kinijos dominavimas globaliose tiekimo grandinėse „nekelia abejonių ir užtikrina lyderės poziciją pasaulyje“⁶¹. Skaičiuojama, kad tarp 85 proc. ir 95 proc. šių metalų pasaulio produkcijos sukuriama būtent Kinijoje. Kinija taip pat yra pirmoji valstybė, pasiekusi „tamsiąją“ mėnulio pusę, kas simbolizuoja jos sparčią pažangą kosmoso technologijų srityje⁶².

Tačiau Kinija turi ir technologinių silpnybių. Pavyzdžiui, elektronikoje nepakeičiamų puslaidininkių Kinija pati geba pagaminti tik 15,9 proc. savo paklausos, o sunaudoja net 75 proc. visos pasaulinės pasiūlos. Be to, šių technologijų importą stipriai varžo JAV ir partnerių eksporto susitarimai. Pažangūs puslaidininkiai yra būtini šalies ambicijoms dirbtinio intelekto srityje, tačiau teigiama, kad Kinija jų gamybos ekspertize nuo geriausių pasaulio gamintojų atsilieka keturiais – penkeriais metais. Be puslaidininkių Kinijai itin svarbūs ir kiti technologijų sektoriai. Pavyzdžiui, Kinijoje veikiančios veido atpažinimo ar autonominio vairavimo algoritmus valdantys duomenų centrai daugiausia veikia su „Nvidia“, „Google“, „Intel“ ir „Xilinx“ procesoriais, kurie visi gaminami JAV. Siekdami sumažinti šią priklausomybę į puslaidininkių ir kitų produktų vystymą investuoja ir tuo suinteresuoti kinų technologijų milžinai – „Huawei“, „Alibaba“, „Xiaomi“ ir kt. Naujausių technologijų ir inovacijų vystymui Kinijai netrūksta finansinių resursų (pagal išlaidas MTEP veikloms Kinija nežymiai atsilieka nuo JAV ir yra antra pasaulyje), tačiau trūksta žinių. Dėl šios priežasties neretai norėdamos investuoti į Kiniją užsienio kompanijos yra priverstos sutikti su intelektinės nuosavybės perdavimu, be to, Kinija yra ne kartą apkaltinta užsienio technologinių įmonių šnipinėjimu.

Kinijos politinė kryptis technologijų klausimu dažnai nusakoma kaip tarpusavio priklausomybių suginklinimas. Amerikiečių žvalgybos teigimu, Kinija anksčiau minėtą dominuojančią poziciją retųjų žemės metalų globaliose tiekimo grandinėse išnaudoja versdama užsienio kompanijas perduoti savo technologijas ir intelektinę nuosavybę.⁶³ Tačiau Kinija negali piktnaudžiauti šiuo turimu „ginklu“, nes pati yra priklausoma nuo pasaulinės technologijų pasiūlos. Visgi, Kinija neslepia ambicijų pasinaudodama sėkminga technologine pažanga išsiveržti tarp pasaulio lyderių ir aplenkėti Vakarų. Ši

⁶¹ Sénat, Commission des affaires étrangères, de la défense et des forces armées, „La France peut-elle contribuer au réveil européen dans un XXIe siècle chinois ?“, Rapport d'information n° 846 (2020-2021), 2021-09-22, žiūrėta 2023-05-05 <https://www.senat.fr/rap/r20-846/r20-8469.html>

⁶² Ten pat

⁶³ The Japan Times, „U.S. worries China will use supply chains as weapon“, *The Japan times*, 2023-03-09, žiūrėta 2023-05-06, <https://www.japantimes.co.jp/news/2023/03/09/asia-pacific/china-supply-chain-weaponization-worries/>

retorika dar labiau paaštrėjo JAV ėmus garsiau kalbėti apie siūlymus riboti puslaidininkių eksportą į Kiniją (šiuos pasiūlymus galiausiai vainikavo susitarimas su Japonija ir Nyderlandais dėl puslaidininkių eksporto ribojimo į Kiniją 2023 m. sausio mėn.). 2022 m. Xi Jinpingas teigė, kad Kinija „nugalės kovojant už strategiškai svarbių technologijų plėtrą“⁶⁴, pabrėždamas, kad Kinija privalo dar aktyviau vystyti mokslo ir technologijų sektorių, kad augančių Vakarų sankcijų kontekste greičiau pasiektų savarankiškumą (angl. *self-sufficiency*)⁶⁵.

5.3. JAV pozicija globalioje technologinėje konkurencijoje

Tuo tarpu JAV technologijų srityje yra seniai įsitvirtinusi lyderė, kuri su rimta kitos didžiosios galios konkurencija susidūrė tik XXI a. ekonomiškai sustiprėjus Kinijai. Nuo pat pirmųjų informacinių technologijų ir kompiuterių atsiradimo laikų, JAV buvo žingsniu priekyje už savo varžovus ir galėjo suteikti ypatingų privalumų savo verslui. XXI a. pradžioje produktyvumo skirtumą tarp JAV ir Europos (JAV naudai) galima paaiškinti pažangesnėmis amerikietiškomis technologijomis. Tačiau JAV lyderystė kompiuterijos srityje „nėra pirmagimio teisė; ją reikia nuolat iš naujo užsidirbti, o šiuo metu jai gresia pavojus“⁶⁶. Pastaraisiais metais išryškėjęs JAV politikos technologijų atžvilgiu bruožas – perspėjimai apie Kinijos bandymus pralenkti JAV technologijų srityje. JAV žvalgyba 2020 m. įvardijo penkias kritines technologijų sritis, kuriose JAV privalo išsaugoti pranašumą, jei nenori kompromituoti savo, kaip supergalios, ateities. Šios sritys – dirbtinis intelektas, kvantiniai kompiuteriai, biomokslai, puslaidininkiai ir autonominės sistemos. Žvalgybos teigimu, praradus lyderės pozicijas šiose technologijų srityse, iškils rimta grėsmė, jog JAV bus „užgožta“ savo strateginių konkurentų per ateinančius keletą metų. JAV jau ėmėsi veiksmų, siekdama išsaugoti dominavimą technologijų sektoriuje – 2022 m. spalį JAV ėmė riboti amerikietišką kompanijų gaminamų puslaidininkių ir su jais susijusių produktų eksportą į Kiniją, o 2023 m. sausio mėn., papildydamos šiuos ribojimus, prie JAV prisijungė Japonija ir Nyderlandai. Šiais ribojimais JAV siekia sutrukdyti Kinijai pasiekti reikšmingą pažangą minėtose penkiose srityse. Neatsitiktinai Kinija į jas investuoja milžiniškus resursus.

Tyrimai rodo, kad JAV negeba pati pasigaminti būtinų puslaidininkių pati. Baltųjų rūmų suvestinėje konstatuojama, kad „Amerika sukūrė puslaidininkius, tačiau šiandien pagamina tik apie 10 proc. pasaulio pasiūlos ir nei vienu iš pažangiausio tipo puslaidininkių. Vietoje to, JAV yra priklausoma

⁶⁴ Bloomberg, „China’s Xi Vows Victory in Tech Battle After US Chip Curbs“, *Bloomberg*, 2022-10-16, žiūrėta 2023-05-06, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-10-16/china-s-xi-pledges-victory-in-tech-battle-after-us-chip-curbs#xj4y7vzkg>

⁶⁵ Helen Davidson, „Xi Jinping urges China to greater self-reliance amid sanctions and trade tensions“, *The Guardian*, 2023-03-06, žiūrėta 2023-05-06, <https://www.theguardian.com/world/2023/mar/06/xi-jinping-urges-china-to-greater-self-reliance-amid-sanctions-and-trade-tensions>

⁶⁶ <https://gppreview.com/2023/02/28/americas-lead-in-advanced-computing-is-almost-gonepart-1-systems-and-capabilities/>

nuo Rytų Azijos regione pagaminamų 75 proc. pasaulinės pasiūlos puslaidininkių.⁶⁷ Siekdama atsikratyti šios priklausomybės, JAV priėmė CHIPS ir Mokslų aktus, kurie „atrankins“ šimtus milijardų dolerių investicijų į privatų sektorių, siekiant skatinti kritinei infrastruktūrai ir nacionaliniam saugumui būtinų puslaidininkių gamybą. Algoritimų kūrimas, kuris yra mažiau matoma, tačiau kritiškai svarbi visų technologinių proveržių dalis, JAV taip pat nebegali teigti esanti absoliuti lyderė. Technologijų pasaulio Nobelio prizo atitikmuo – Gordon Bell Prize – 2021 m. atiteko mokslininkams ne iš JAV, o iš Kinijos⁶⁸. Pažangiausių technologijų kūrimas ir lyderės vaidmens išlaikymas yra glaudžiai susijęs su JAV nacionalinio saugumo, ekonomikos ir geopolitinės lyderystės klausimais. Tą supranta tiek JAV, tiek Kinija, todėl pažangiausios technologijos tapo globalia politinės konkurencijos arena ne tik šioms tarptautinės politikos sistemą formuojančioms valstybėms, bet ir kitoms jos veikėjoms.

5.4. Prancūzijos apsidraudimo strategija

Apsidraudimas – tai strateginis pasirinkimas, kurį valstybė daro nestodama į vieną pusę nei laikinai, nei visam laikui. Šioje strategijoje pagrindinė valstybės elgesio savybė – mišrių strategijų naudojimas, o jos taikymo sąlygos – neapibrėžta tarptautinė aplinka, grėsmė valstybės saugumo interesams ir gresiantys nuostoliai. Šiuo metu tarptautinių santykių sistema susiduria su beprecedente tarpusavio priklausomybe, iš to sekančiu globalių tiekimo grandinių suginklinimu, nuolatine konkurencija dėl pažangiausių technologijų ir hibridinėmis grėsmėmis nacionaliniam saugumui. Dabartinė įtampa tarp JAV ir Kinijos technologijų srityje skatina Prancūziją reaguoti į didžiųjų galių konkurenciją, nes tokia situacija kuria neapibrėžtumą bei kelia grėsmę Prancūzijos saugumo interesams dėl egzistuojančių ar besivystančių technologinių priklausomybių. Eidama į konfliktą su viena iš pusių Prancūzija rizikuotų prarasti kai kurias jos teikiamas naudas. Tokioje situacijoje, ypač neturint technologinės autonomijos, Prancūzijai neparanku ne tik konfliktuoti su nei viena iš pusių, bet ir besąlygiškai sekti vienos iš partnerių strategine linija. Kadangi Kinija ir JAV išgyvena įtampos laikotarpį, tikėtina, kad pernelyg kryptingai į vienos iš partnerių pusę, Prancūzija prarastų kitos paramą tam tikrose bendradarbiavimo srityse. Be to, svarbu nepamiršti, kad tuo pat metu bendradarbiaudama su abejomis šalimis, Prancūzija neapleidžia savo strateginės autonomijos bei siauresnio jos aspekto – technologinio ir skaitmeninio suvereniteto siekio, kuris reikalauja tam tikro lygio atsiejimo (angl.

---

⁶⁷ The White House, FACT SHEET: CHIPS and Science Act Will Lower Costs, Create Jobs, Strengthen Supply Chains, and Counter China, 2022, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/08/09/fact-sheet-chips-and-science-act-will-lower-costs-create-jobs-strengthen-supply-chains-and-counter-china/>

⁶⁸ Association for Computing Machinery, „2021 ACM Gordon Bell Prize Awarded to Team for Achieving Real-Time Simulation of Random Quantum Circuit“, 2021, žiūrėta 2023-05-14, <https://www.acm.org/media-center/2021/november/gordon-bell-prize-2021>

decoupling) tiek nuo Kinijos, tiek nuo JAV. Taigi, Prancūzija susiduria su sudėtinga užsienio politikos dilema, kuriai išspręsti taiko apsidraudimo strategiją. Tai verčia Paryžių ieškoti sumanių diplomatinių išeičių, siekiant palaikyti santykius su dvejomis konfrontuojančiomis pusėmis ir tuo pat metu siekiant įgyvendinti „trečiojo kelio“ technologijų srityje galimybę.

5.4.1. Apsidraudimas JAV atžvilgiu

Visų pirma, technologijų sritis yra apimanti tiek kietosios galios, t.y. kariuomenės ir ekonomikos klausimus, tiek minkštosios, t.y. žmogaus teisių užtikrinimo skaitmeninėje erdvėje klausimus. Abiem atžvilgiais Prancūzijos deklaruojamas prioritetas – skaitmeninis suverenitetas. Tai reiškia Prancūzijos nustatytų normų įgyvendinimą skaitmeninėje erdvėje jų nekompromituojant dėl kitų šalių įtakos bei kartu manevro laisvę technologijų infrastruktūros atžvilgiu bei skaitmeninėje erdvėje. Negalėdama to pasiekti trumpuoju laikotarpiu, Prancūzija apsidraudžia bendradarbiaudama su JAV ir Kinija ir tuo pat metu progresyviai abiem taikydama naujus ribojimus. Kaip minėta anksčiau, vertybiškai Prancūzija yra artimesnė JAV, be to, jos ekonominis modelis daug panašesnis į amerikietiškaį nei į kinišką. Prancūzija yra seniausia JAV partnerė – nuo tada, kai 1778 m. Prancūzijos monarchija pripažino JAV nepriklausomybę. Partnerystė itin artima gynybos ir saugumo srityje, kur šalys saistomos NATO aljanso, remia Ukrainą kare individualiai bei per NATO, bendradarbiauja branduolinio ginklo neplatavimo bei kovos su terorizmu klausimais. Europos žemyne vykstant karui, regiono stabilumas didele dalimi priklauso nuo JAV teikiamos paramos Ukrainai bei šios pajėgumų apsiginti, todėl akivaizdu, kad Paryžius nesiektų neigiamai paveikti šios santykių pusės. Bendroje Bideno ir Macrono deklaracijoje po 2022 m. valstybinio Macrono vizito į Vašingtoną, abi pusės pabrėžia stipresnės ir veiksmingesnės Europos gynybos, kuri teigiamai prisideda prie transatlantinio ir pasaulinio saugumo ir kuri papildo ir sąveikauja su NATO, svarbą. Be to, gynybos ir saugumo srityje Prancūzija yra pagrindinė pasaulinės koalicijos prieš „Daesh“/ISIS rėmėja, o JAV teikė paramą nuo 2013 m. Prancūzijos vedamai operacijai „Barkhane“ Sahelio regione Afrikoje (JAV kasmetinė parama siekė 35 mln. eurų). Ekonominiu požiūriu, prekyba tarp JAV ir Prancūzijos šiandien sudaro apie 139 mlrd. JAV dolerių per metus, o tai reiškia, kad Prancūzija yra trečia pagal dydį JAV prekybos partnerė Europoje. 2021 m. Prancūzijos prekės sudarė 11 proc. JAV importo iš ES.

Vis dėlto, kaip suponuoja apsidraudimo strategija, prekybiniai ir saugumo sričių santykiai nebūtinai diktuoja tokią pačią dinamiką kitose srityse. Technologijų srityje Prancūzija įvaldė griežtą retoriką JAV technologinių milžinų atžvilgiu – 2021 m. birželio mėn. Prancūzijos konkurencijos tarnyba (CNIL) nubaudė amerikiečių kompaniją „Google“ 220 mln. eurų bauda už piktnaudžiavimą

dominuojančia padėtimi internetinės reklamos rinkoje⁶⁹; 2021 m. liepos mėn. CNIL skyrė „Google“ 500 mln. eurų baudą už tai, kad ji nesugebėjo „sąžiningai“ derėtis dėl licencijavimo su leidėjais ir naujienų agentūromis⁷⁰; 2021 m. gruodžio mėn. CNIL skyrė „Google“ 150 mln. eurų baudą už tai, kad google.fr ir youtube.com naudotojai negalėjo lengvai atsisakyti arba priimti slapukų (angl. *cookies*); 2022 m. kovo mėn. Prancūzijos komercinis teismas „Google“ nubaudė už piktnaudžiavimą kūrėjų atžvilgiu vykdant komercinę veiklą ir skyrė 2 mln. eurų baudą. Mažesnių sankcijų susilaukė ir amerikiečių kompanijos „Amazon“ bei „Facebook“. Be to, Prancūzijoje nuo 2019 m. veikia 3 proc. „skaitmeninis“ mokestis, apmokestinantis įmones, didžiąją dalį savo pelno gaunančias iš Prancūzijos skaitmeninės erdvės vartotojų (taikomas įmonėms globaliu mastu gaunančioms daugiau nei 750 mln. eurų ir 25 mln. eurų pelno vien Prancūzijoje), kuris daugiausiai paliečia amerikietiškas kompanijas. JAV savo ruožtu pradėjo tyrimą dėl tokio Prancūzijos žingsnio, tikindamos, kad jis nusižengia konkurencijos taisyklėms. Prancūzijos skaitmeninių reikalų ministras Cedricas O teigė, kad „Tam tikros technologijų platformos [...] įgijo monopolinę padėtį, kuri suteikia jiems įtakos ekonomikoje, kurios jokia kita įmonė neturi“. Pasak jo, „įmonė, kuri socialiniuose tinkluose turi 1,4 milijardo piliečių tinklą, negali būti traktuojama kaip bet kuri kita įmonė, taikant jai tas pačias taisykles.“⁷¹ Europos Komisijos skaičiavimais, skaitmeninės kompanijos apytiksliai sumoka 9,5 proc. efektyvaus mokesčių tarifo, kai tuo tarpu tradicinės įmonės – 23 proc.

Panaši Paryžiaus retorika išlieka ir kitų technologijų bei pramonės šakų atžvilgiu. Prancūzijos prezidentas Macronas 2022 m. gruodį teigė, kad JAV priimtas Infliacijos mažinimo aktas (angl. *Inflation Reduction Act, IRA*), 369 mlrd. JAV dolerių programa, kuri subsidijuoja JAV elektromobilių gamintojus, bet neįtraukia Europos konkurentų, yra nesąžiningas protekcionizmas ir rizikuoja „suskaldyti Vakarų“⁷². Iš tiesų IRA yra JAV bandymas pačiai užsitikrinti didesnę inovacijų ir „ekologinių“ technologijų autonomiją, kartu mažinant priklausomybę nuo Kinijos technologijų ir pažaboti svarbių JAV technologijų srautą į Kiniją, kad sulėtintų jos ekonomiką. Macronas taip pat kritikavo JAV CHIPS aktą, kuriuo remiama vietinė Amerikos puslaidininkių gamyba, o aukščiausias Prancūzijos kibernetinio saugumo pareigūnas Guillaume Poupard pasisakė už užsienio – amerikiečių ir

---

⁶⁹ Google to Pay \$270 Million to Settle Antitrust Charges in France, Adam Satariano, *The New York Times*, 2021-10-11, <https://www.nytimes.com/2021/06/07/technology/google-france-antitrust-ads.html>

⁷⁰ Ryan Browne, Google hit with record \$593 million fine in France in news copyright battle, *CNBC*, 2021, žiūrėta 2023-05-12, <https://www.cnbc.com/2021/07/13/google-fined-500-million-euros-in-france-over-news-copyright-row.html>

⁷¹ Angélique Chrisafis, France's digital minister says tax on big tech is just the start, *The Guardian*, 2020-01-12, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.theguardian.com/world/2020/jan/12/frances-digital-minister-tax-on-tech-giants-just-the-start-cedric-o-gafa>

⁷² Bill Echikson, „Made in America, Made in France: Protectionism Threatens the Atlantic Tech Alliance“, *CEPA*, 2022, žiūrėta 2023-05-12, <https://cepa.org/article/made-in-america-made-in-france-protectionism-threatens-the-atlantic-tech-alliance/>

kinų – kompanijų, teikiančių debesijos paslaugas, prieigos prie kritinės ES informacijos, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros ar finansinės informacijos, ribojimą. Pasak jo, tokią informaciją valdyti turi tik tos kompanijos, kurioms „galioja tik Europos teisė“. Pagal CLOUD aktą, JAV įmonės privalo teikti užsienio duomenis JAV valdžios institucijoms, jei jos to prašo⁷³, o turint omenyje, kad šiuo metu trys amerikiečių kompanijos („Microsoft“, „Amazon“ ir „Google“) valdo 70 proc. debesijos paslaugų pasaulyje, šis dominavimas rimtai kertasi su prancūziška skaitmeninio suvereniteto samprata. 2022 m. liepą CNIL pradėjo viešą konsultaciją dėl debesijos rinkų, kuriose šiandien daugiausia dominuoja Amerikos IT gigantai.

Paryžiaus skaitmeninio suvereniteto siekis peržengia Prancūzijos nacionalines ribas, o griežta retorika amerikietišκών technologijų atžvilgiu atsiskleidžia platesne imtimi – šalis yra pagrindinė Europos strateginės autonomijos vedlė ES politikos rėmuose. Prancūzijos pirmininkavimo ES Tarybai metu buvo priimti du išskirtinės svarbos teisės aktai (DMA ir DSA), reguliuojantys ES skaitmeninę rinką ir paliesiantys ES veikiančius JAV ir Kinijos technologijų gigantus. Be to, 2022 m. ES teismas nubaudė „Google“ rekordine 4 mlrd. eurų bauda už piktnaudžiavimą monopoline padėtimi. Tuo tarpu buvęs prancūzų ekonomikos ministras, o šiuo metu už vidaus rinką atsakingas Europos Komisijos narys Thierry Bretonas, turintis stiprų Paryžiaus palaikymą, prancūzišką Europos autonomijos viziją įgyvendina Briuselyje. Nuo 2019 m., kai tapo komisaru, Bretonas siekia ES mastu įgyvendinti industrinę politiką, į pirmą vietą statančią Sąjungos interesus. Kaip ir Paryžiaus kolegų diskurse, Bretono pasisakymuose jaučiamas nevienareikšmiškas nusiteikimas prieš JAV technologijų kompanijas. Pavyzdžiui, vieną iš 2022 m. ES priimtų skaitmeninę rinką reguliuojančių įstatymų (DSA) Bretonas savo „Twitter“ paskyroje vadino „šerifu“, užtikrinančiu tvarką „laukiniuose vakaruose“⁷⁴. Griežtėjančio ES tono technologijų sferoje JAV atžvilgiu nesugebėjo pagerinti nei „atlantisto“ J. Bideno atėjimas į valdžią, nei bendrų iniciatyvų technologijų srityje kūrimas, pavyzdžiui, JAV-ES Prekybos ir technologijų taryba, įsteigta 2021 m. ir skirta skatinti skaitmeninę transformaciją ir bendradarbiauti kuriant naujas technologijas, pagrįstas bendromis demokratinėmis vertybėmis, įskaitant pagarbą žmogaus teisėms. Be to, įsiplieskus Rusijos–Ukrainos karui ir jam išprovokavus antrines krizes (energetikos) Europoje, atsiskleidė dar viena santykių pusė, netenkinanti Paryžiaus. Le Maire teigė, kad „negali būti nė klausimo, kad leisime konfliktui Ukrainoje sukelti Amerikos ekonominį dominavimą ir

---

⁷³ Laurens Cerulus, „France wants cyber rule to curb US access to EU data“, *Politico*, 2021, žiūrėta 2023-05-12 <https://www.politico.eu/article/france-wants-cyber-rules-to-stop-us-data-access-in-europe/>

⁷⁴ Thierry Breton (@thierrybreton), „It’s time to put some order in the digital “Wild West”. A new sheriff is in town — and it goes by the name #DSA“, 2022 sausio 22 d, <https://twitter.com/ThierryBreton/status/1483786510214303744?s=20&t=OTF6gXqd1vehmmzHYydrNA>

Europos susilpnėjimą⁷⁵, o amerikiečių teikiamų suskystintų dujų kainos Europai, pasak jo, yra keturis kartus didesnės nei vietinei rinkai ir tai yra „nesubalansuoti santykiai“⁷⁶.

Santykius dar labiau komplikavo 2021 m. suformuotas JAV, Jungtinės Karalystės ir Australijos naujas saugumo aljansas AUKUS. Tuometinis Prancūzijos užsienio reikalų ministras Le Drianas tokį sąjungininkų poelgį pavadino „dūriu į nugarą“, o naujo aljanso įkūrimas atskleidė nuo Europos link Azijos dreifuojančius JAV interesus. Prancūzijai šis susitarimas patvirtino būtinybę apsidrausti prieš neprognozuojamą ne tik kylančių galių, kaip Kinijos, bet ir artimiausių sąjungininkų elgesį. AUKUS atskleidė Prancūzijos ir Europos strateginės autonomijos Indijos ir Ramiojo vandenynų regione svarbą. Šiame regione Prancūzija užima vietinės galios vaidmenį – didžioji dalis jos užjūrio teritorijos yra Indijos ir Ramiajame vandenyne, čia gyvena 1,6 mln. Prancūzijos piliečių, be to, Prancūzija ten yra dislokavusi 7000 nuolatinių karinių pajėgų. AUKUS paskatino Prancūziją dar labiau įsitvirtinti regione, siekti technologinės autonomijos ir pranašumo bei tą daryti ne tik nacionaliniu, bet ir ES mastu, bandant būti kuo labiau nepriklausomai nuo nenusėjamų partnerių poelgių.

Taigi, Prancūzija apsidraudžia nuo neapibrėžtos ir saugumo iššūkius keliančios aplinkos Indijos ir Ramiojo vandenynų regione nepasikliaudama JAV visais gynybos ir saugumo politikos klausimais, o vietoje to bandydama įtikinti ES skirti daugiau dėmesio šiam regionui. Platesnis Prancūzijos strateginės autonomijos matymas šiame regione atskleidžia ir Prancūzijos logiką įgyvendinant apsidraudimą technologijų srityje – matydama, kad negali besąlygiškai pasikliauti JAV, Prancūzija strateginės autonomijos siekį išplečia ir į naujas, technologinę ir skaitmeninę erdves, kuriose bando užsitikrinti maksimalią manevro laisvę ir apsidrausti nuo galimų nuostolių. Suvokdama, kad to negali padaryti viena, Prancūzija siekia šiam tikslui pajungti ES, kuri prisidėtų prie efektyvesnio šios vizijos įgyvendinimo. Nors JAV išlieka kritiškai svarbus partneris gynybos ir saugumo srityje, vadovaudamasi apsidraudimo strategija, Prancūzija nesilaiko tokios pačios draugiškos laikysenos technologijų srityje ir joje taiko labiau konfrontacinę poziciją.

5.4.2. *Apsidraudimas Kinijos atžvilgiu*

Prancūzija laiko NATO svarbia saugumo architektūros dalimi ir vertina dvišalius santykius su JAV, tačiau kompleksiškoje saugumo aplinkoje ir plačioje savo interesų imtyje yra priversta veikti ir

---

⁷⁵ Abed Charef, „Russia-Ukraine war: Why Europe is the biggest loser in the conflict“, *Middle East Eye*, 2022, žiūrėta 2023-05-12, <https://www.middleeasteye.net/opinion/russia-ukraine-war-europe-biggest-loser-why>

⁷⁶ Sahara Reporters New York, „Ukraine War: US Taking Advantage Of Energy Crisis To Exploit EU, Selling Gas At Four Times The Price – French Minister“, *Sahara reporters*, 2022, žiūrėta 2023-05-12, <https://saharareporters.com/2022/10/11/ukraine-war-us-taking-advantage-energy-crisis-exploit-eu-selling-gas-four-times-price>

kitais frontais. Indijos ir Ramiojo vandenynų regione susiduria Prancūzijos ir kitos regioninės galios – Kinijos – interesai. Pastarojo vizito į Kiniją metu Macronas teigė nematantis reikalo Prancūzijai kištis į karus, kurie yra ne jos interesų srityje (kalbėdamas apie Taivaną). Visgi, kiek vėliau jis teigė, kad Prancūzija palaiko dabartinę *status quo* Taivano sąsiauryje taip patvirtindamas, kad remia Taivano autonomiją. Tuo tarpu po Macrono valstybinio vizito į Kiniją pavišintame bendrame 51 punktu pranešime pabrėžiama, kad šalys bendradarbiaus strateginiu lygmeniu siekdamos užtikrinti stabilumą Indijos ir Ramiojo vandenynų regione. Tačiau prancūzų analitikai susitikimą vertina ne taip teigiamai kaip Macronas ir Xi Jinpingas – Eliziejaus rūmams pranešus, kad Taivano klausimas susitikimo metu nebus sprendžiamas, nebent to paprašytų Kinija, IFRI analitiko Marco Julienne'o teigimu, Prancūzija, kuri sakosi esanti Europos lyderė, nuolatinė JT Saugumo Tarybos narė ir varomoji jėga Indijos ir Ramiojo vandenynų regione, pasirodė esanti bejėgė, susidūrus su svarbiausia saugumo problema regione, t.y. stabilumo užtikrinimu Taivano sąsiauryje.

Stabilumas Indijos ir Ramiojo vandenynų regione, visų pirma, susijęs su kariniais aspektais, tačiau atskleidžia sudėtingesnius, kartu ir technologijų sritį įtraukiančius politinius klausimus. Taivane veikia viena svarbiausių puslaidininkų gamyklų pasaulyje – TSMC. Kaip teigia ekonomikos istorikas Chrisas Milleris, apie puslaidininkius mažai žinoma, tačiau „jie sukūrė šiuolaikinį pasaulį“, o tautų likimas šiandien priklauso nuo jų gebėjimo panaudoti kompiuterių galią⁷⁷. JAV ir Kinija supranta puslaidininkų svarbą šiandieninei galių pusiausvyrai, todėl joms Taivano klausimas yra kritiškai svarbus. Prancūzija kartu su ES yra taip pat priklausomos nuo puslaidininkų tiekimo, todėl yra suinteresuotos trapios, bet kritiškai svarbios puslaidininkų tiekimo grandinės išsaugojimu. Įdomu tai, kad vos Macronui išvykus iš Kinijos, Pekinas pradėjo didelio masto karines pratybas Taivano sąsiauryje, o Prancūzija, norėdama pademonstruoti savo autonomišką veikimą regione, pasiuntė karinį laivą praplaukti sąsiauriu vis dar vykstant karinėms Kinijos pratyboms. Taigi, čia atsikartoja Paryžiaus siekis pozicionuoti save kaip nei vienos pusės nepalaikančią, nešališką, stabilumą išsaugoti siekiančią galią.

Pasak Kinijos eksperto Antoino Bondazo, pastaruoju metu Prancūzijos politika Kinijos atžvilgiu yra sunkiai suprantama, nes dažnai Paryžius leidžia Pekinui valdyti komunikacines žinutes ne tik leisdamas joms pirmiau būti pavišintoms iš Kinijos pusės, bet net ir visiškai nepateikdamas savo

---

⁷⁷ Steve Banker, „The World’s Most Vulnerable Supply Chain Impacts All Supply Chains“, *Forbes*, 2023, žiūrėta 2023-05-12, <https://www.forbes.com/sites/stevebanker/2023/02/17/the-worlds-most-vulnerable-supply-chain-impacts-all-supply-chains/>

naratyvo.⁷⁸ Pasak Bondazo, dvišalių Prancūzijos ir Kinijos santykių prioritetai šiuo metu yra dvišalė prekyba ir investicijos, ką Macronas pabrėžė pirmininkavimo ES Tarybai pradžioje. Šie prioritetai, pasak analitiko, tiesiogiai susiję su Macrono vidaus politikos tikslais. Dabartinės Prancūzijos politinės vadovybės pozicija Kinijos atžvilgiu taip pat kartais apibūdinama kaip „makroniškoji diplomatija“ (pranc. *diplomatie macronienne*), t.y. siekianti strateginės autonomijos Prancūzijai ir Europai⁷⁹. Pasak Macrono, Prancūzija turi bendradarbiauti su Kinija, vadovaudamasi savo individualia nuomone, nepaisydama JAV politinės krypties, Prancūzija tai pat turi elgtis „nediskriminuojančiai“ su Kinijos technologijų milžine „Huawei“. Pasak Mathieu Duchâtelo, pastarasis Macrono vizitas į Kiniją atskleidė, jog politinio elito požiūris į Kiniją išlieka toks pats – Prancūzija atveria savo technologinę ekspertizę kinams, mainais į prieigą prie Kinijos rinkos⁸⁰.

Tiesa, technologiniu požiūriu Prancūzija kol kas nėra išvysčiusi didžiulių priklausomybių nuo Kinijos (neskaitant retųjų metalų importo, nuo kurių kone absoliučiai priklausoma yra Prancūzija ir ES). Prancūzijos ekonomika didžiąja dalimi yra sudaryta iš paslaugų sektoriaus (daugiau nei 80 proc.) ir tik 17 proc. jos tenka pramonei. Visgi, tarp pramonės šakų yra didelis nevienalytiškumas ir tam tikruose sektoriuose Kinija užima svarbią vietą tarp užsienio tiekėjų (dalių, komponentų ar pusgaminių). Pavyzdžiui, Prancūzijos 25 proc. elektroninių prietaisų gamybos pramonės pridėtinės vertės sukuriama dėl priklausomybių nuo Kinijos, elektros įrangos – 14,1 proc., transporto įrangos – 7,2 proc.⁸¹. Be to, Kinijos ir Prancūzijos prekybos santykiai yra nesubalansuoti – šalių prekybos deficitas ne Prancūzijos naudai Kinijos atžvilgiu yra 39 mlrd. eurų ir sudaro net 60 proc. viso šalies prekybos deficito. Prancūzija iš Kinijos daugiausia importuoja telefonus ir ryšių įrangą (12,4 proc.), kompiuterius (10,5 proc.) ir elektros įrangą (7,1 proc.)⁸². Prancūzijos eksporto į Kiniją liūto dalį sudaro technologiniai, aeronautikos ir kosmoso srities, produktai (34,1 proc. arba 6,4 mlrd. eurų).

Taigi, ką tokie santykiai su Kinija atskleidžia apsidraudimo atžvilgiu? Retorika nuolaidžiaudama Kinijai ir šiuo metu neišsakydama tokios griežtos pozicijos jos technologijų įmonių atžvilgiu kaip JAV, Prancūzija apsidraudžia nuo Kinijos atsakomųjų veikslių kitose srityse, pavyzdžiui,

---

⁷⁸ Antoine Bondaz, „The French EU Presidency Must Be More Ambitious with China Agenda“, *China Observers*, 2022, žiūrėta 2023-05-12, <https://chinaobservers.eu/the-french-eu-presidency-must-be-more-ambitious-with-china-agenda/>

⁷⁹ Michel Duclos, „Retour de Chine : quelle politique étrangère pour le second mandat du président Macron ?“, *Institut Montaigne*, 2023-04-24, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.institutmontaigne.org/expressions/retour-de-chine-quelle-politique-etrangere-pour-le-second-mandat-du-president-macron>

⁸⁰ Mathieu Duchâtel, „Printemps français à Pékin“, *Institut Montaigne*, 2023-04-12, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.institutmontaigne.org/expressions/printemps-francais-pekini>

⁸¹ <https://www.latribune.fr/opinions/tribunes/l-industrie-francaise-est-elle-tributaire-de-la-chine-897886.html>

⁸² Vincent Michelon, „30 milliards d'euros : d'où vient le déficit commercial abyssal entre la France et la Chine?“, *TF1Info*, 2018, žiūrėta 2023-05-12, <https://www.tf1info.fr/politique/30-milliards-d-euros-d-ou-vient-le-deficit-commercial-abyssal-entre-la-france-et-la-chine-macron-xi-jinping-2075411.html>

nuo priešiškos reakcijos Indijos ir Ramiojo vandenynų regione arba srityse, kuriose yra nuo jos visiškai priklausoma, pavyzdžiui, retųjų metalų tiekime. Tai, jog Paryžiui pavyksta išlaikyti manevro laisvę regione atskleidžia Kinijos neprieštaravimas Prancūzijos karo laivo praplaukimui Taivano sąsiauriu viduryje Kinijos karinių pratybų. Demonstruodama griežtą laikyseną JAV technologinių kompanijų atžvilgiu, Prancūzija taip pat išskyla Kinijos akyse kaip perspektyviausia partnerė Europoje, mažiausiai priklausoma nuo JAV diktuojamos politikos ir dėl to verta išskirtinio Kinijos dėmesio. Toks elgesys Prancūzijai taip pat suteikia daugiau galimybių išnaudoti prekybinius santykius su Kinija ir potencialiai gauti geresnes įsivirtinimo Kinijos rinkoje sąlygas, kurios, kaip minėta anksčiau, svarbios vidaus politikai. Pagal apsidraudimo strategiją, valstybė gali siekti neutralių santykių norėdama sulaukti vidinio palaikymo. Pastarojo vizito į Kiniją metu Macroną lydėjo gausi Prancūzijos verslo atstovų delegacija, Kinijoje pasirašiusi ne vieną sandorį, tarp jų – „Airbus“, „Dassault“, „Safran“ ir kiti. Tikėtina, kad šiuo žingsniu siekiama kiek įmanoma labiau subalansuoti prekybos santykius bei sulaukti palaikymo šalies viduje, kadangi iki šiol Prancūzija pritraukė mažiau Kinijos investicijų nei Jungtinė Karalystė ar Italija.

Kartais atsiskleidžia ir kiek griežtesnis Prancūzijos elgesys su Kinija. Vis dėlto, dažniausiai tai pasimato srityse netiesiogiai susijusiose su Paryžiaus interesais, o aktualesiose Briuseliui, kur Prancūzija prisiima Europos vedlės vaidmenį. Šios sritys dažniausiai susijusios su nesąžiningu ekonominiu Kinijos elgesiu, nenoru atverti savo rinkos europiečių įmonėms, neskaidriu „Juostos ir kelio“ projektu finansavimu. Griežtesnį toną Prancūzija išlaiko žmogaus teisių srityje, kurioje jaučiamas ne tik Briuselio noras įgyvendinti savo minkštąją galią, tačiau ir istoriškai Prancūzijai artimas žmogaus teisių ir laisvių gynėjos vaidmuo. Prancūzija yra pasmerkusi genocidui prilyginamas praktikas uigūru atžvilgiu (tiesa, tai padaryti Macroną paskatino Prancūzijos nacionalinės asamblėjos pirmiau priimta rezoliucija). Kinijai nepalankius sprendimus nacionaliniu ar ES lygiu galima interpretuoti dvejopai: pirma, kaip bandymą apsidrausti vertybiškai artimesnio partnerio – JAV – atžvilgiu, siekiant parodyti, kad Prancūzija, ES ir JAV yra toje pačioje vertybinėje pusėje; antra, norint apsidrausti nuo ES narių nutolimo nuo Prancūzijos aktualaus Kinijos klausimo ir bandant juos mobilizuoti, parodant, kad Paryžius gali būti lyderis ES užsienio politikos darbotvarkėje. Toks savęs pozicionavimas Prancūzijai padeda apsidrausti nuo ES koalicijos byrėjimo tokiais jai aktualiais klausimais kaip ES skaitmeninis suverenitetas.

Taigi, Prancūzija naudoja apsidraudimą siekdama atsverti rizikas ir tuo pat metu taikydama keletą politikos kryptių, kuriomis bando sukurti abipusį neutralizuojantį poveikį santykiuose su JAV ir Kinija esant dideliu neapibrėžtumui ir naujoms grėsmėms. Tokio apsidraudimo tikslas – atsverti

rizikas, vengiant provokuoti tikslines šalis (JAV arba Kiniją). Prancūzijos apsidraudimas nusako elgesį, kuriuo bandoma išlaikyti strateginį dviprasmiškumą, siekiant išvengti neigiamų pasekmių rizikos ir neapibrėžtumo, ko nebūtų įmanoma padaryti, jeigu būtų taikomos balansavimo ar prisišliejimo strategijos. JAV atžvilgiu Prancūzija nori išsaugoti bendradarbiavimą gynybos ir saugumo srityje, tačiau apsidraudžia nuo pernelyg didelio suartėjimo technologijų srityje, tokiu būdu laimėdama Kinijos palankumą. Santykiuose su JAV taikomos dvi politikos kryptys – pozityvi gynybos ir saugumo srityje, griežta – technologijų srityje, siekiant išsaugoti kuo didesnę autonomiją. Tuo tarpu santykiuose su Kinija taip pat išlaikomas dviprasmiškumas – taikant neigiamą retoriką jos žmogaus teisių įgyvendinimo srityje ir išsakant norą bendradarbiauti ekonominiiais klausimais. Neigiama retorika dėl žmogaus teisių leidžia apsidrausti nuo ES partnerių praradimo, o ekonominės naudos siekimas leidžia apsidrausti nuo per didelio suartėjimo su JAV bei išnaudoti visas galimybes su Kinija ir padidinti savo pasirinkimų laisvę. Technologinės konkurencijos aspektas šiuose santykiuose yra svarbus, nes padeda geriau suprasti bendrą Paryžiaus santykių dinamiką su abejomis valstybėmis. Be to, santykius vertinant per apsidraudimo strategiją, lengviau suprasti Prancūzijos veiksmų Kinijos ir JAV atžvilgiu technologijų srityje bendrą kontekstą, o ne vertinti pavienius veiksmus, juos galimai klaidingai interpretuojant.

Išvados

Prancūzija nuo seno yra aktyvi veikėja globalioje politikoje, tačiau nuo prezidento Macrono pirmosios kadencijos galima pastebėti politinės vadovybės siekį sugrąžinti aktualumą tam tikriems šios šalies keliamiems klausimams, pirmiausia, Prancūzijos ir Europos strateginei autonomijai, kuri XXI a. kylant naujiems iššūkiams atveria anksčiau mažai suprastų ir tyrinėtų savo pusių. Šiame darbe buvo siekiama atskleisti Prancūzijos skaitmeninio suvereniteto koncepciją kaip šios šalies didžiosios strategijos atsako į globalią technologinę konkurenciją išraišką bei įvertinti šios koncepcijos įtaką Prancūzijos santykiams su JAV ir Kinija.

Šio tikslo buvo siekiama pasitelkiant teorinį modelį, nustatantį didžiosios strategijos transformaciją vykstant tarptautinės sistemos pokyčiams ir vertinantį šio pokyčio išraišką (skaitmeninio suvereniteto) poveikį praktinei Prancūzijos politikai, t.y. santykiams su JAV ir Kinija. Pasirinktas teorinis modelis padėjo bent iš dalies patvirtinti išsikeltus ginamuosius teiginius. Visų pirma, naudojant Rebeccos Lissner siūlomą didžiosios strategijos pokyčio modelį pavyko identifikuoti antrojo lygio Prancūzijos didžiosios strategijos pokytį, kuris kilo iš paskatų reaguoti į technologinio amžiaus kuriamas naujas tarptautinės sistemos grėsmes ir galimybes. Šią išvadą leidžia daryti abi

tenkinamos Lissner modelio antrojo lygio pokyčio sąlygos – pirma, *dabartinių ir perspektyvų grėsmių ir galimybių identifikavimas bei prioretizavimas*, atsiskleidžiantis Prancūzijos tarptautinėje skaitmeninėje strategijoje prie įvardijamų grėsmių ir skubos į jas reaguoti (pavyzdžiui, skiriant naujus finansinius išteklius); bei antra, *nacionalinės galios įrankių prieinamumo ir sąlyginio naudingumo skaičiavimas*, atsiskleidžiantis Prancūzijos tarptautinėje skaitmeninėje strategijoje per nurodomas priemones, kuriomis ji siekia kovoti su technologinėmis grėsmėmis ir išnaudoti technologijų sukuriamas galimybes. Šis didžiosios strategijos pokytis pasireiškia Prancūzijos formuojama skaitmeninio suvereniteto koncepcija, kuri yra nuosekli Paryžiaus istoriškai propaguojamos strateginės autonomijos tąsa, papildanti bendrą šalies požiūrį į tarptautinių santykių aplinką. Skaitmeninio suvereniteto koncepcija Prancūzijos oficialiuose dokumentuose apibrėžiama kaip strateginės autonomijos siekis, kurį Prancūzija ir Europa turi išsikovoti skaitmeninės įrangos ir technologijų atžvilgiu.

Iš dalies pavyko patvirtinti antrąjį ginamąjį teiginį, t.y. jog Prancūzija nėra pajėgi viena įgyvendinti technologinio ir skaitmeninio suvereniteto ir šiam tikslui siekia mobilizuoti ES valstybes nares bei politinį ES aparatą. Analizuojant Prancūzijos skaitmeninio suvereniteto koncepcijos tikslus, jos nurodomas priklausomybes, įgyvendinimo instrumentus bei galimą įgyvendinimo problematiką, išryškėjo didžiausios Prancūzijos identifikuojamos priklausomybės technologijų srityje nuo JAV ir Kinijos. Paaikškėjo, kad su panašiomis priklausomybėmis susiduria ir ES, kas teigiamai pasitarnauja Prancūzijai, kuri šią nacionaliniu lygiu suformuluotą koncepciją siekia perkelti į ES lygį. Nors nei viena šalis nėra pajėgi pasiekti visiškos autonomijos technologijų srityje, Prancūzijos atveju atsiskleidžia būtinybė ją sieti su ES kolektyviniais pajėgumais norint pasiekti apčiuopiamą suvereniteto lygį ir konkuruoti su technologijų milžinėmis – JAV ir Kinija. Analizės metu atsiskleidė glaudi Prancūzijos ir ES skaitmeninio suvereniteto įgyvendinimo instrumentų sąsaja tiek priklausomybių mažinimo programinės ir mašininės įrangos, tiek teisinėje srityje. Atlikta analizė leidžia teigti, kad tam tikru lygiu ES skaitmeninis suverenitetas yra Prancūzijos nacionalinio skaitmeninio suvereniteto sėkmės sąlyga.

Galiausiai, pavyko atskleisti praktiškai Prancūzijos įgyvendinamos skaitmeninio suvereniteto koncepcijos ypatumus, vadovaujantis apsidraudimo strategija JAV ir Kinijos atžvilgiu. Vertinant Prancūzijos-JAV bei Prancūzijos-Kinijos santykius, atsiskleidė keletas Paryžiaus vykdomos užsienio politikos aspektų. Kaip nurodo apsidraudimo strategija, antrinės valstybės, šiuo atveju Prancūzija, yra labiau linkusios taikyti šią strategiją aukšto neapibrėžtumo ir galių pokyčio sąlygomis. Dabartinė globali technologinė konkurencija tarp Kinijos ir JAV sukuria šias sąlygas ir verčia Prancūziją apdairiai

reaguoti atskirais politikos sričių klausimais. Pasitelkdama apsidraudimo strategiją Prancūzija laikosi skirtingos taktikos santykiuose su šiomis valstybėmis skirtingais politikos klausimais, kas jai leidžia apsidrausti nuo praradimų ir užsitikrinti naudas abiejų valstybių atžvilgiu. Apsidraudimo strategija taip pat leidžia Paryžiui užimti „nešališko“ veikėjo, tarpininko rolę, kuri jį įgalina progresyviai siekti skaitmeninio suvereniteto, nekonfrontuojant nei su Kinija, nei su JAV. Apjungiant apsidraudimo strategiją su didžiąja Prancūzijos strategija tampa aišku, kad toks elgesys Prancūzijos užsienio politikoje iš tiesų nėra naujas ir gali būti stebimas nuo generolo De Gaulle'io laikų. Taip pat galima teigti, kad išryškėja dvi politikos kryptys santykiuose su JAV – pozityvi gynybos ir saugumo srityje, siekiant nekompromituoti sudėtingos saugumo situacijos Europoje, ir griežta – technologijų srityje, siekiant išsaugoti kuo didesnę autonomiją. Tuo tarpu santykiuose su Kinija matosi kitokios kryptys – griežta retorika žmogaus teisių įgyvendinimo srityje, leidžianti išlikti toje pačioje vertybinėje plotmėje su ES partnerėmis bei JAV, ir pozityvi – išsakant norą bendradarbiauti ekonominiais klausimais, siekiant apsidrausti nuo per didelio suartėjimo su JAV bei išnaudoti visas galimybes su Kinija, taip padidinant savo pasirinkimų laisvę.

Norint labiau įsigilinti į Prancūzijos skaitmeninio suvereniteto koncepciją, ateities tyrimuose verta kelti keletą klausimų. Pavyzdžiui, aktualu analizuoti Prancūzijos ir Vokietijos partnerystę skaitmeninio suvereniteto atžvilgiu, nes būtent Paryžiaus-Berlyno ašis Prancūzijos strateginiuose dokumentuose yra įvardijama kaip varomoji Europos strateginės autonomijos jėga. Nors iki šiol Vokietija nerodė per daug entuziazmo šiuo klausimu, neatmestina, kad Rusijos ir Ukrainos karo kontekste kardinaliai pakitus Vokietijos saugumo politikai galėtų atsiverti daugiau perspektyvų potencialiam šalių bendradarbiavimui ES skaitmeninio suvereniteto klausimu. Kita vertus, reikėtų kelti klausimą, kaip Prancūzijai pavyks mobilizuoti kitas ES nares, turint omenyje, kad karas Ukrainoje dalį iš jų, ypač Rytų flango valstybes, gynybos ir saugumo srityje dar labiau suartino su JAV. Ateityje taip pat verta gilintis į tai, kaip pačioje Prancūzijoje pavyks išlaikyti skaitmeninio suvereniteto svarbą besikeičiant politinei vadovybei ir besitęsiant vidaus politikos neramumams (pavyzdžiui, nepasitenkinimui pensijų reforma ir t.t.). Ar šie veiksniai nepakenks ilgalaikiams Prancūzijos užsienio politikos tikslams dėl visuomenės palaikymo nebuvimo ir žemo vyriausybės veiksmų legitimumo?

Literatūros ir šaltinių sąrašas

1. Alderman, Liz, „France Moves to Tax Tech Giants, Stoking Fight With White House“, *The New York Times*, 2019-07-11, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.nytimes.com/2019/07/11/business/france-digital-tax-tech-giants.html>
2. Ariell, Reshef, Santoni Gianluca, Bensidoun Isabelle, „L’industrie française est-elle tributaire de la Chine ?“, *La Tribune*, 2021-12-06, žiūrėta 2023-05-14, <https://www.latribune.fr/opinions/tribunes/l-industrie-francaise-est-elle-tributaire-de-la-chine-897886.html>
3. Association for Computing Machinery, „2021 ACM Gordon Bell Prize Awarded to Team for Achieving Real-Time Simulation of Random Quantum Circuit“, 2021, žiūrėta 2023-05-14, <https://www.acm.org/media-center/2021/november/gordon-bell-prize-2021>
4. Banker, Steve, „The World’s Most Vulnerable Supply Chain Impacts All Supply Chains“, *Forbes*, 2023, žiūrėta 2023-05-12, <https://www.forbes.com/sites/stevebanker/2023/02/17/the-worlds-most-vulnerable-supply-chain-impacts-all-supply-chains/>
5. Barigazzi, Jacopo, „France and Poland spar as EU plan to buy Ukraine ammo idles in legal limbo“, *Politico*, 2023, žiūrėta 2023-05-12, <https://www.politico.eu/article/france-poland-eu-plan-buy-ukraine-ammunition-war/>
6. Bloomberg, „China’s Xi Vows Victory in Tech Battle After US Chip Curbs“, *Bloomberg*, 2022-10-16, žiūrėta 2023-05-06, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-10-16/china-s-xi-pledges-victory-in-tech-battle-after-us-chip-curbs#xj4y7vzkg>
7. Bondaz, Antoine, „The French EU Presidency Must Be More Ambitious with China Agenda“, *China Observers*, 2022, žiūrėta 2023-05-12, <https://chinaobservers.eu/the-french-eu-presidency-must-be-more-ambitious-with-china-agenda/>
8. Briens, Martin, Thomas Gomart, « Comment préparer 2050 ? De la « prévoyance » à la « grande stratégie », *Politique étrangère* (4), 2021, psl. 1
9. Browne, Ryan, Google hit with record \$593 million fine in France in news copyright battle, *CNBC*, 2021, žiūrėta 2023-05-12, <https://www.cnbc.com/2021/07/13/google-fined-500-million-euros-in-france-over-news-copyright-row.html>
10. Breton, Thierry (@thierrybreton), „It’s time to put some order in the digital “Wild West”. A new sheriff is in town — and it goes by the name #DSA“, 2022 sausio 22 d, <https://twitter.com/ThierryBreton/status/1483786510214303744?s=20&t=OTF6gXqd1vehmmzHYydrNA>

11. Business France, „€1.8 billion in funding for quantum technologies“, 2021-01-21, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.businessfrance.fr/discover-france-news-1-8-billion-in-funding-for-quantum-technologies>
12. Catapult Digital, Digital Future Index 2021–2022, The UK’s trends index for advanced digital technologies, žiūrėta 2023-05-05, https://www.digicatapult.org.uk/wp-content/uploads/2021/11/Digital_Future_Index_2021_2022_-_Digital_Catapult.pdf
13. Cerulus, Laurens, „France wants cyber rule to curb US access to EU data“, *Politico*, 2021, žiūrėta 2023-05-12 <https://www.politico.eu/article/france-wants-cyber-rules-to-stop-us-data-access-in-europe/>
14. Charef, Abed, „Russia-Ukraine war: Why Europe is the biggest loser in the conflict“, *Middle East Eye*, 2022, žiūrėta 2023-05-12, <https://www.middleeasteye.net/opinion/russia-ukraine-war-europe-biggest-loser-why>
15. Chrisafis, Angelique, France's digital minister says tax on big tech is just the start, *The Guardian*, 2020-01-12, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.theguardian.com/world/2020/jan/12/frances-digital-minister-tax-on-tech-giants-just-the-start-cedric-o-gafa>
16. Couture, Stephane, Sophie Toupin, “What does the notion of “sovereignty” mean when referring to the digital?”, *New media & society*, 2019, 21(10), p. 2306
17. Crespi, Francesco, Serenella Caravella, Mirko Menghini and Chiara Salvatori, “European Technological Sovereignty: An Emerging Framework for Policy Strategy”, *Industrial Policy*, 2021, 349
18. Davidson, Helen, „Xi Jinping urges China to greater self-reliance amid sanctions and trade tensions“, *The Guardian*, 2023-03-06, žiūrėta 2023-05-06, <https://www.theguardian.com/world/2023/mar/06/xi-jinping-urges-china-to-greater-self-reliance-amid-sanctions-and-trade-tensions>
19. Drouillat, Benoît, « La souveraineté numérique, Interfaces Numériques », 2014, <https://www.unilim.fr/interfaces-numeriques/1425> , žiūrėta 2023-05-06
20. Duchâtel, Mathieu, „Printemps français à Pékin“, *Institut Montaigne*, 2023-04-12, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.institutmontaigne.org/expressions/printemps-francais-pekin>
21. Duclos, Michel, „Retour de Chine : quelle politique étrangère pour le second mandat du président Macron ?“, *Institut Montaigne*, 2023-04-24, žiūrėta 2023-05-05,

<https://www.institutmontaigne.org/expressions/retour-de-chine-quelle-politique-etrangere-pour-le-second-mandat-du-president-macron>

22. Echikson, Bill, „Made in America, Made in France: Protectionism Threatens the Atlantic Tech Alliance“, *CEPA*, 2022, žiūrėta 2023-05-12, <https://cepa.org/article/made-in-america-made-in-france-protectionism-threatens-the-atlantic-tech-alliance/>
23. Euractiv (@Euractiv), “We were a start-up nation, we are going to become a nation of large #technology companies,” Economy Minister @BrunoLeMaire told a conference.“, 2021 birželio 8 d., <https://twitter.com/EURACTIV/status/1402241520405815301>
24. Fabry, Elvire, Giorgio Gugliotta, “Comment l’Europe répond à la rivalité sino-américaine”, Institut Jacques Delors, 202, p. 15
25. Fernandez, Ramon, Katrin Suder, „Digital Compass: Europe’s Digital Sovereignty?“, *Institut Montaigne*, 2021-06-04, žiūrėta 2023-05-06, <https://www.institutmontaigne.org/en/expressions/digital-compass-europes-digital-sovereignty>
26. Floridi, Luciano, “The Fight for Digital Sovereignty: What It Is, and Why It Matters, Especially for the EU”, *Philosophy & Technology*, 2020, p. 371
27. France Diplomatie, „Cybersécurité : Appel de Paris du 12 novembre 2018 pour la confiance et la sécurité dans le cyberspace“, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/la-france-et-les-nations-unies/l-alliance-pour-le-multilateralisme/cybersecurite-appel-de-paris-du-12-novembre-2018-pour-la-confiance-et-la/>
28. Franke, Ulrike, Tara Varma, „Independence Play: Europe’s Pursuit of Strategic Autonomy, *European Council of Foreign Relations*, žiūrėta 2023-05-05, <https://ecfr.eu/wp-content/uploads/Independence-play-Europes-pursuit-of-strategic-autonomy.pdf> , psl. 6
29. Gaia-X Hub Germany, GAIA-X, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.data-infrastructure.eu/GAIAX/Navigation/EN/Home/home.html>
30. Henrotin, Joseph, « Grande, générale, totale ou intégrale : la stratégie comme accès aux variétés de la puissance », *Areion 24 news*, 2020-08-21, <https://www.areion24.news/2020/08/21/grande-generale-totale-ou-integrale-la-strategie-comme-acces-aux-varietes-de-la-puissance/>
31. Higgott, Richard, Simon Reich, "The age of fuzzy bifurcation: Lessons from the pandemic and the Ukraine War", *Global Politics*, 13 (5), 2022-09-12, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1758-5899.13141>

32. Ina.fr, „Voyage en URSS“, <https://fresques.ina.fr/de-gaulle/fiche-media/Gaule00258/voyage-en-urss.html>
33. Jolain, François, “Où est la souveraineté numérique de la France?“, *Conflicts*, 2022-12-14, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.revueconflits.com/ou-est-la-souverainete-numerique-de-la-france/>
34. Kayali, Laura, “Macron aims for 10 European tech giants valued at €100B by 2030”, *Politico*, 2021-06-15, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.politico.eu/article/macron-aims-for-10-european-tech-giants-valued-at-e100b-by-2030/>
35. Kauffmann, Sylvie, 'Strategic autonomy is both in Macron's European DNA and his most divisive battle', *Le Monde*, 2023-04-12, žiūrėta 2023-05-05, https://www.lemonde.fr/en/opinion/article/2023/04/12/strategic-autonomy-is-both-in-macron-s-european-dna-and-his-most-divisive-battle_6022645_23.html
36. La Villa Numeris, „Bruno Le Maire : «Il n’y aura pas de souveraineté politique sans souveraineté technologique»“, *La Villa Numeris*, 2022-01-07, žiūrėta 2023-05-05, https://www.lavillanumeris.com/220107_blm
37. Lissner, Rebecca *Rethinking Grand-Strategic Change: Overhauls Versus Adjustments in Grand Strategy*, in. *The Oxford Handbook of Grand Strategy*, ed. Thierry Balzacq, Ronald R. Krebs (Oxford Handbooks: 2021), psl. 542
38. Luttwak, Edward, „Grand Strategy and the Byzantine “Operational Code”“, psl. 13, <http://www.nids.mod.go.jp/english/event/forum/pdf/2009/02.pdf>
39. Maurer, Tim, Robert Morgus, Isabel Skierka ir Mirko Hohmann, “Technological Sovereignty: Missing the Point?”, International Conference on Cyber Conflict, 2015, p. 55
40. Michelin, Vincent, „30 milliards d'euros : d'où vient le déficit commercial abyssal entre la France et la Chine?“, TF1Info, 2018, žiūrėta 2023-05-12, <https://www.tf1info.fr/politique/30-milliards-d-euros-d-ou-vient-le-deficit-commercial-abyssal-entre-la-france-et-la-chine-macron-xi-jinping-2075411.html>
41. Ministère de l'Enseignement supérieur et de la Recherche, „France 2030 : le Gouvernement investit 500 millions d’euros supplémentaires pour faire émerger davantage de start-up issues de la recherche“, 2023-09-01, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/fr/france-2030-le-gouvernement-investit-500-millions-d-euros-supplementaires-pour-faire-emerger-88843>

42. Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, “Stratégie internationale de la France pour le numérique”, France Diplomatie, 2017, žiūrėta 2023-05-14, <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-numerique/la-strategie-internationale-de-la-france-pour-le-numerique/>
43. OECD.AI, Live data, žiūrėta 2023-05-05, <https://oecd.ai/en/data?selectedArea=investments-in-ai-and-data&selectedVisualization=vc-investments-in-ai-by-country>
44. Pannier, Alice, „Digital Sovereignty Review of Macron’s Term and Debates in the 2022 Presidential Campaign”, Briefings de l’ifri, Institut Français des relations internationales, 2022-03-15, žiūrėta 2023-05-05, psl. 3 https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/pannier_digital_sovereignty_2022.pdf
45. Pelé, Anne-Françoise, France Invests Over €5B in Semiconductors, EE Times Europe, 2022-07-13, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.eetimes.eu/france-invests-over-e5b-in-semiconductors/>
46. Pohle, Julia, Thorsten Thiel, “Digital sovereignty”, Internet Policy Review, 2020, p. 2
47. Pollet, Mathieu, Intelligence artificielle : le gouvernement va investir 1,5 milliard d’euros pour créer des champions, Euractiv, 2021-11-08, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.euractiv.fr/section/economie/news/intelligence-artificielle-le-gouvernement-va-investir-15-milliard-deuros-pour-creer-des-champions-francais/>
48. Renaissance Numerique, „European Technological Sovereignty“, 2022, https://www.renaissancenumerique.org/wp-content/uploads/2022/06/renaissancenumerique_note_technologicalsovereignty.pdf
49. Rozman, Gilbert, „Light or Heavy Hedging: Positioning between China and the United States“, *Joint U.S.-Korea Academic Studies 2015* (26), psl. 1-9, žiūrėta 2023-05-05 http://www.keia.org/sites/default/files/publications/introduction_-_light_or_heavy_hedging.pdf
50. Rühlig, Tim, „La stratégie technologique de Xi“, *Le Grand Continent*, 2023-04-05, žiūrėta 2023-05-05, <https://legrandcontinent.eu/fr/2023/04/05/la-strategie-technologique-de-xi/>
51. Sayle, Timothy Andrews, „Defining and Teaching Grand Strategy, Foreign Policy Research Insitut“, Vol. 4, 2011, <https://www.fpri.org/article/2011/01/defining-and-teaching-grand-strategy/>
52. Sahara Reporters New York, „Ukraine War: US Taking Advantage Of Energy Crisis To Exploit EU, Selling Gas At Four Times The Price – French Minister“, *Sahara reporters*, 2022, žiūrėta 2023-05-12, <https://saharareporters.com/2022/10/11/ukraine-war-us-taking-advantage-energy-crisis-exploit-eu-selling-gas-four-times-price>

53. Satariano, Adam, „Google to Pay \$270 Million to Settle Antitrust Charges in France“, The New York Times, 2021-10-11, <https://www.nytimes.com/2021/06/07/technology/google-france-antitrust-ads.html>
54. Secrétariat générale de la défense et de la sécurité nationale, „Revue nationale stratégique“, 2022, 2022-11-28, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.sgdsn.gouv.fr/publications/revue-nationale-strategique-2022>
55. Sénat, Commission des affaires étrangères, de la défense et des forces armées, „La France peut-elle contribuer au réveil européen dans un XXIe siècle chinois ?“, Rapport d'information n° 846 (2020-2021), 2021-09-22, žiūrėta 2023-05-05 <https://www.senat.fr/rap/r20-846/r20-8469.html>
56. Sénat, „Le devoir de souveraineté numérique“, Rapports de Commission d'Enquête, Rapport n° 7 (2019-2020), 2019-10-01, žiūrėta 2023-05-05, <https://www.senat.fr/rap/r19-007-1/r19-007-10.html#toc0>
57. Szkarłat, Monika, Katarzyna Mojska, *New Technologies as a Factor of International Relations*, Cambridge Scholars Publishing, 2016
58. Tertrais, Bruno, « Y a-t-il une « grande stratégie » française ? », La France, Acteur Stratégique? Panthéon Sorbonne, psl. 43, <https://chairestrategique.pantheonsorbonne.fr/themes/2021/y-t-il-grande-strategie-francaise>
59. The Japan Times, „U.S. worries China will use supply chains as weapon“, *The Japan times*, 2023-03-09, žiūrėta 2023-05-06, <https://www.japantimes.co.jp/news/2023/03/09/asia-pacific/china-supply-chain-weaponization-worries/>
60. The White House, FACT SHEET: CHIPS and Science Act Will Lower Costs, Create Jobs, Strengthen Supply Chains, and Counter China, 2022, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/08/09/fact-sheet-chips-and-science-act-will-lower-costs-create-jobs-strengthen-supply-chains-and-counter-china/>
61. Vai, Lorenzo, “In Search of European Strategic Autonomy, Three conditions and five dilemmas”, *Institute of European Democrats*, 2021, žiūrėta 2023-05-06, https://www.iedonline.eu/download/2021/IED_Strategic_Paper-Lorenzo_VAI_122021_EN-GB.pdf
62. Warsmann, Jean-Luc, Philippe Latombe, Assemblée nationale, „Bâtir et promouvoir une souveraineté numérique nationale et européenne“, 2021-06-21, žiūrėta 2023-05-06, https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/15/rapports/souvnum/115b4299-t1_rapport-information#_Toc256000033

63. World Business France, „€13.5 billion: a new record in 2022 for la French Tech“, 2023-01-27, žiūrėta 2023-05-05, <https://world.businessfrance.fr/nordic/2023/01/27/e13-5-billion-a-new-record-in-2022-for-la-french-tech/>

Summary

French Digital Sovereignty: Grand Strategic Change in the Age of Global Technology Competition

France has long been an active player in global politics, but since President Macron's first term, one can observe the political leadership's desire to bring back to relevance some of the political questions, especially, the strategic autonomy of France and Europe. As new threats and opportunities emerge in the 21st century as a result of global digitization processes, the concept of strategic autonomy opens up new, unexplored nuances.

This article aims to examine the concept of French digital sovereignty, as an outcome of France's grand strategy change, which affects France's bilateral relations with China and United States. The main goals of this article are to identify the main objectives and principles of the current French grand strategy; to reveal France's grand strategy change taking place due to systemic changes and whose outcome is the new concept of digital sovereignty; to define the French concept of digital sovereignty – its origins, goals, main actors, implied dependencies, implementation instruments and problems associated with its implementation at the national and EU level; to reveal the manifestations of digital sovereignty in France's hedging strategy in relations with the United States and China.

The article proceeds in three main parts – first the concept of grand strategy is presented, and the French case is described, identifying the grand strategy's main objectives and values. In the second part, the evaluation of grand strategy change is conducted using Rebecca Lissner's change model to assess whether digitization and new technologies as variable provoke a grand strategic change in France's strategy. Then, the concept of digital sovereignty is analyzed by establishing the objectives, existing dependencies, instruments, actors, and problems it implies. In the final part France's relations with its two main competitors in technology area are analyzed in order to explain 'counteracting' measures employed by France regarding the U.S. and China using hedging as a strategy.

One of the main findings is that the French grand strategy has experienced a second-level change, according to Rebecca Lissner's provided grand strategic change model. The change occurred due to the need for France to respond to the new challenges and opportunities created by the new technologies in 21st century. This grand strategic change is expressed by a new concept used by France's political authorities, the so-called digital sovereignty. It is defined in the official documents as

‘the quest for strategic autonomy that France and Europe must achieve in terms of digital equipment and technology’. This leads to the second finding which shows that France is not completely capable of achieving the digital sovereignty on its own. Indeed, no country is able to achieve complete autonomy in the field of technology alone. However, in the case of France it becomes clear that there is a need to bind the national concept of digital sovereignty with that of the EU's, in order to take advantage of the EU's collective capabilities and to be able to achieve a tangible level of sovereignty and compete with the technological giants - the U.S. and China. The analysis carried out allows to claim that, at a certain level, the digital sovereignty of the EU is a condition for the success of the national digital sovereignty of France.

Finally, France's behavior regarding its two main competitors in technology sphere – the U.S. and China – was explained using hedging strategy. According to the main assumptions of this strategy, countries are more inclined to apply hedging in conditions of high uncertainty and major power shift. The current global technological competition between China and the United States creates these conditions and forces France to respond cautiously on individual policy issues. By using hedging France applies different strategies with each of the countries in different policy issues, e.g., France sides with U.S. on questions relating to European defense and security but punishes American companies in technology field. The same differentiated logic applies to France's relationship with China – Beijing is punished in terms of its human rights record but welcomed regarding economic cooperation.